

ANNI-VEERA AITOLEHTI

TARINATEATTERI SOTESSA

Tarinateatteriohjaajakoulutuksen opinnäytetyö
Kasvunpaikka ja Tarinainstituutti
Joulukuu 2023

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	3
1.1 Opinnäytetyön menetelmät ja prosessi.....	4
2. KULTTUURIHYVINVOINTI.....	7
3. OSALLISTAVA JA SOVELTAVA TEATTERI	9
3.1 Tarinateatteri	9
3.2 Sairaalaklovneria	11
4. TARINATEATTERI SOTESSA	13
4.1 Tarinateatterin hyödyt	13
4.2 Yhteistyö soteammattilaisten kanssa	14
5. KENTÄLTÄ KERÄTTYÄ.....	16
5.1 Tarinateatterin sovellukset sotekentällä.....	16
5.2 Kyselyt materiaalin keruun apuna	19
5.3 Tarinateatterin tekijät kertovat	20
5.4 Soiten henkilöstöltä kerättyä.....	21
6. LOPUKSI.....	25
6.1 Uuden tiedon äärellä.....	25
6.2 Rakenteista.....	26
7. LÄHTEET	27
8. LIITTEET	29

1. JOHDANTO

Tätä opinnäytetyön johdantoa kirjoittaessani pohdin haaveiden ja konkretian välistä suhdetta. Uskon nimittäin, että mitä enemmän ja isommin osaamme haaveilla ja asettaa toiveita tulevaisuudelle, sitä paremmat mahdollisuudet meillä on niitä saavuttaa. Jos emme edes uskalla haaveilla, mistä voisimme tietää, mitä kohti olemme menossa?

Olen haaveillut Keski-Pohjanmaan kulttuurihyvinvoinnin kehittämistä reilut 10 vuotta. Haaveita ja unelmia tulee välillä myös päivittää. Ei kannata pitää kiinni jostain vanhasta haaveesta vain sen takia, että se on joskus ollut selkeä. Entä, jos olemmekin huomaamatta jo saavuttaneet sen? Kaikki oppimamme ja kokemamme myös vaikuttaa – tai niiden tulisi vaikuttaa – haaveisiimme. Kun ymmärrämme uutta, voimme käyttää tiedon hyödyksi ja päivittää myös toiveitamme tulevaisuudelle.

Tämä opinnäytetyö on vienyt haaveitani eteenpäin: auttanut löytämään uutta haaveiltavaa sekä konkretisoituneita askeleita, jotka mahdollistavat haaveiden toteutumisen. Nykyään haaveilen siitä, että pelkkien erillisten sosiaalisten teatteriryhmien sijaan alueella olisi mahdollista tarjota liikkuvia kulttuurihyvinvointipalveluita, muun muassa ketteriä tarinateatteriesityksiä, joihin yhä useammalla olisi mahdollista osallistua. Haluaisin pitää huolta, että jokaisella on mahdollisuus omaan taiteen tekemiseen ja kokemiseen sekä kuntoutuksensa saamiseen taiteena. Että jokaisella on mahdollisuus tulla nähdyksi, kuulluksi ja hyväksytyksi oman luovan tekemisensä kautta sekä käsitellä elämän vaikeita asioita taiteen ja yhteisöllisyyden avulla. Niin, että lopulta taide, yhteinen toimiminen ja nähdyksi tuleminen olisi jokapäiväinen osa elämäämme, eikä sen arvoa kyseenalaistettaisi tai siitä kieltäydyttäisi siksi, kun ei ymmärrettäisi sen merkitystä.

Unelmasani morenolaiset menetelmät (mm. tarinateatteri ja psykodraama) olisivat monien kulttuurihyvinvointipalvelujen taustalla ja ytimessä. Unelmoin niin paikallisista kuin valtakunnallisista verkostoista, joissa työskenneltäisiin kohti yhteisiä päämääriä ja joissa monialainen ammattitaito puhalttaa yhteen hiileen. Kai voisi siis sanoa, että haaveilen vallankumouksesta. Haaveilen rauhasta. Haaveilen empatiasta. Haaveilen yhteiskunnasta, jota ei määritä raha, vaan ihminen ja hyvinvointi. Ja tähän toiset voisivat sanoa, että tällaisista haaveista ei ole mitään hyötyä, ne ovat turhia. Olen päinvastaista mieltä. Ajattelen, että mitä isommin uskallamme haaveilla, sitä enemmän meillä on mahdollisuuksia. Mitä isommin uskallamme haaveilla, sitä suurempia ihmeitä voimme saada. Silloinkin, kun eteenpäin meneminen vaatii kompromisseja toinen toisensa perään, ne voivat olla järkeviä vain, jos näemme että ne vievät meitä oikeaan suuntaan. Kompromissit ovat turhia, jos niiden takana ei paista unelma, joka kertoo minne suuntaan ja miksi olemme matkalla.

Tässä opinnäytetyössä olen haaveillut. Mutta olen myös pilkkonut haaveita osiin ja tehnyt konkreettisia askeleita asioita edistääkseni. Haaveilu on myös erittäin tehokas keino laittaa asioita tapahtumaan. Toivottavasti tämä opinnäytetyö voi auttaa myös Sinua asettamaan haaveita ja pohtimaan miten sinä voisit omalta osaltasi olla mukana kulttuurihyvinvoinnin kentällä alueellisesti tai valtakunnallisesti. Miten sinä voisit kehittää kulttuurihyvinvointiosaamiasi joko tarinateatterin tai taiteen ammattilaisena, sotealalla työskentelevänä tai järjestötyössä, verkostoissa, hallinnossa tai muussa yhteistyökumppanin roolissa ollessasi?

Tähän opinnäytetyöhön olen koonnut muutamia ajatuksia tarinateatterin viemisestä sote-kontekstiin ja sairaalaympäristöön sekä sotetyöntekijöiden ajatuksia kulttuurihyvinvoinnista. Toivottavasti ajatukset inspiroivat sinua ja auttavat omassa unelmoinnissasi. Unelmat ovat hyviä suuntaviivojen tarkistamisen työkaluja: Teetkö tällä hetkellä asioita, jotka vievät sinua kohti unelmiasi? Tai onko joku aikaisempi unelmasi jo toteutunut toimintasi ansiosta? Unelmoi hyvin!

1.1 Opinnäytetyön menetelmät ja prosessi

Tämä tarinateatteriohjaajaopintojen opinnäytetyö on syntynyt paitsi unelmista, intohimosta lajiin ja kehittämiseen, myös tarpeesta. Menetelmät opinnäytetyössä ovat olleet hyvin käytännönläheisiä eivätkä ole seuranneet täysin mitään varsinaista tutkimusmetodia, vaan vaiheet ja työtavat ovat syntyneet tarpeesta ja kehittyneet luovuudella.

On vaikea kuvata täysin tämän opinnäytetyön prosessia, koska opinnäytetyö on osa suurempaa kehittämisen jatkumoa, joka sai alkunsa vuonna 2017, kun aloin ymmärtää enemmän kulttuurihyvinvoinnista. Olin silloin töissä valmentajana työpajasäätiöllä ja tarkoitukseni oli auttaa ihmisiä työllistymään. Havaitsin hyvin pian, että toiminnalliset ja teatterilliset menetelmät ovat mitä parhain apu ja menetelmä myös siinä työssä.

Tämän jälkeen olen julkaisut kaksi opinnäytetyötä (tämän ollessa kolmas):

- Ankeuttajat ja teatteripajan onni, 2019 (Psykodraamaohjaaja CP, Helsingin Psykodraamainstituutti)
- Taistelu sosiaalisen taiteen puolesta, 2021 (Yhteisöpedagogi YAMK, Humanistinen ammattikorkeakoulu)
- Tarinateatteri sotessa 2023 (Tarinatateriohjaaja, Kasvunpaikka Oy ja Tarinainstituutti)

Jokainen opinnäytetyö on antanut minulle mahdollisuuden kysyä ja kyseenalaistaa sellaista, mitä en olisi muuten uskaltanut tai osannut sekä kertoa miten asiat minun mielestäni kannattaisi tehdä tai organisoida.

Tässä opinnäytetyössä haluni on ollut lisätä tarinateatterin tunnettavuutta kulttuurihyvinvointikentällä, koota tarinateatterin käyttöä sotekontekstissa, ymmärtää tarinateatterin mahdollisuudet ja kehittämis-kohteet sotekentällä sekä toimia jonkinlaisena pelinavaajana niin valtakunnallisesti yhteisten rivien muodostamisessa kuin alueellisesti Keski-Pohjanmaan kulttuurihyvinvointipalvelujen kehittämisessä.

Ajatus sotepalveluihin suunnatun esiintyvän tarinateatteriryhmän perustamisesta on ollut suunnitelmisani tarinateatteriohjaajan opintojen aloittamisesta asti. Monia askelmerkkejä sen eteen on tehty. Olen hakenut apurahoja, perustanut tarinateatterin alkeiskurssin sekä pienen esiintyvän ryhmän ja laittanut monenlaisia verkkoja vesille. Tarinateatterin tekeminen tutuksi Keski-Pohjanmaalla on melko hidasta, koska alueella ei toimi yhtään aktiivista ryhmää ja maakunnassa on tietääkseni lisäksi vain yksi tarinateatteriohjaaja.

Edellisten opinnäytetöideni jälkeen maakunnassa on onneksi asioita mennyt kulttuurihyvinvoinnin saralla eteenpäin:

Vuosina 2021-2022 Kulttuurikorjaamon Kuku-hankkeessa kehitettiin Soiten vammaispalveluiden asiakkaille kulttuurihyvinvointitoiminnan malli sekä toteutus. Tässä kehittämistyössä oleellista oli, että Soiten sisällä oli tarve uudenmuotoiselle toiminnalle tilojen käydessä ahtaaksi sekä se, että toimintaa kehittämään löytyi oikeat henkilöt. Prosessi palvelumallin luomisessa oli monivaiheinen, ja projekti pääsi loppuun asti sinnikkään työskentelyn, konkreettisen tarpeen ja asioiden jatkuvan aukipuhumisen seurauksena.

Toimivien kulttuurihyvinvoinnin palveluiden kehittämisessä oleellista tuntuu olevan juurikin eri tahojen mukana olo, jotta moniammatillinen yhteistyö voi toimia ja eri toimijoiden tarpeet ja näkökulmat voidaan ottaa huomioon. Taide- ja sotealojen yhteistyössä on koettu myös haasteita. Yhteistyön helpottamiseksi on luotu mm. Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja (Houni, Turpeinen & Vuolasto 2020).

Syksyllä 2023 Keski-Pohjanmaan liitto, Soite ja alueen kunnat työstävät yhdessä Keski-Pohjanmaan ensimmäistä kulttuurihyvinvointisuunnitelmaa. Näen kulttuurihyvinvointisuunnitelman tärkeänä tehtävänä luoda rakenteen tai rungon sille, miten yksittäiset taiteilijat, yritykset tai työryhmät voivat tarjota kulttuurihyvinvointipalveluita hyvinvointialueille ja muille sotetoimijoille ja miten näiden toimijoiden on mahdollista löytää, ostaa ja hankkia asiakkailleen kulttuurihyvinvointipalveluja.

Soite, alueen kunnat sekä Keski-Pohjanmaan liitto järjestivät 25.9.2023 Keski-Pohjanmaan kulttuurihyvinvointisuunnitelman aloitustyöpajat. Kaksi samansisältöistä työpajaa toteutettiin Teams etäyhteydellä ja niissä käytettiin Miro -alustaa yhteiseen ideointiin sekä toiveiden ja ajatusten esilletuontiin.

Miro-alustalla vastattiin neljään kysymykseen: Mitä on kulttuurihyvinvointi? Miten kulttuurihyvinvoinnin edistäminen toteutuu Keski-Pohjanmaalla? Miten kulttuurihyvinvointia voisi edistää Keski-Pohjanmaalla? sekä Toiveita kulttuurihyvinvointisuunnitelman kokoamiseen ja sisältöön? Vastauksista päällimmäisiksi nousee yhteisen alustan ja koordinaation puute ja tarve, eri tahojen, varsinkin kulttuurihyvinvoinnin ja taiteen ammattilaisten kuuleminen kulttuurihyvinvointisuunnitelman laadinnassa sekä palveluiden ja toiminnan markkinoinnin haasteet. Vastauksista käy ilmi, että toiveita yhteistyölle ja toimivuu-delle on, kuitenkin kopinottaja näyttää monen mielestä olevan kateissa. Kulttuurihyvinvointisuunnitelmalta toivotaan konkretiaa, selkeitä tavoitteita ja vastuualueiden nimeämistä. (Kulttuurihyvinvointityöpaja 2023.)

Koska tarinateatteriohjaajan opinnäytetyö ei ole monen vuoden väitöstutkimus tai suuri artikkelikoelma, vaan lyhyt ja tiivis tutkimus, kehitys tai havainnointi, pyrin rajaamaan opinnäytetyöni aihetta ja sisältöä. Mieleni tekisi ratkaista koko Suomen kulttuurihyvinvoinnin ja tarinateatterin dilemmat, yritän tyytyä kuitenkin seuraavaksi luettelemini.

Tässä opinnäytetyössä:

- Pyrin hahmottamaan ja kokoamaan millaista tutkimustietoa tarinateatterista on saatavilla kulttuurihyvinvoinnin ja sairaalaympäristön konteksteissa
- Pyrin keräämään yhteen Suomessa tarinateatteria sotekentällä tekeviä tahoja ja palveluja
- Kartoitan Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soitessa tehtyä kulttuurihyvinvointityötä ja Soiten henkilöstön käsitystä kulttuurihyvinvoinnista, sen tarpeesta ja mahdollisuuksista
- Luon jonkinlaisen ideapankin siitä, miten tarinateatteria on sotekentällä sovellettu tai miten sitä voisi soveltaa

Opinnäytetyöprosessissa olen käyttänyt mm. tällaisia tiedonkeruun menetelmiä:

- Perehtyminen kirjallisuuteen
- Erilaisten asiantuntijoiden lähestyminen mm. sähköpostilla ja mielenkiintoisten kysymysten esittäminen
- Google Forms kysely tarinateatterin tekijöille (LIITE 1)
- Google Forms kysely Soiten henkilöstölle (LIITE 2)
- Mukana oleminen erilaisissa webinaareissa ja kokouksissa

- Erilaisten kulttuurihyvinvoinnin, teatterin ja musiikin työpajojen sekä ryhmien ohjaaminen
- Ideointi, suunnittelu, unelmointi ja luova ajattelu

Opinnäytetyön kirjoitusprosessissa on käytetty erityisesti menetelmää 'ideointi, unelmointi ja luova ajattelu'. Valittujen menetelmien taustalla on taisteleva tutkimus, jossa ollaan aktivismin ja tutkimuksen rajapinnoilla (Suoranta & Ryyänen 2016, Aitolehti 2021, 8) ja jonka peruselementtinä on ajatus osallistumisesta kamppailuun yhdenvertaisemman maailman puolesta.

2. KULTTUURIHYVINVOINTI

Kulttuurihyvinvointi tunnustetaan Suomessa yhä laajemmalti tärkeänä osana yhteiskuntaamme. Kulttuurihyvinvointi on kirjattu asiakirjoihin, suunnitelmiin ja kaavioihin. Sillä on paikka. Se tunnustetaan. Käytännössä työ kulttuurihyvinvoinnin ja kulttuurihyvinvointipalveluiden vakiinnuttamisessa on kuitenkin hidasta. Alueelliset erot ovat suuria ja työntekijöiden henkilökohtaiset kiinnostuksenkohteet vaikuttavat paljon palveluiden saatavuuteen ja saavutettavuuteen.

Tässä luvussa avaan muutamia tässä opinnäytetyössä esiintyviä keskeisiä kulttuurihyvinvoinnin käsitteitä ja lajeja enkä pyri kuvaamaan tai selkeyttämään koko laajaa kulttuurihyvinvoinnin kenttää. Yhdenlainen kulttuurihyvinvoinnin käsitteiden kartta löytyy Taistelu sosiaalisen taiteen puolesta -opinnäytetyöstä (Aitolehti 2021, 21) ja monia kulttuurihyvinvoinnin käsitteitä avataan hyvin Taikusydämen, kulttuurihyvinvoinnin valtakunnallisen verkoston, internetsivuilla (Taikusydän 2023) ja käsitteistöä päivitetään sen kehittyessä jatkuvasti.

Kulttuurihyvinvointi on nykyään vakiintunut kattokäsite kuvaamaan hyvinvointia taiteesta -toimintaa. Joissain yhteyksissä termi määritellään kattamaan liki kaikki kulttuuri- ja taidetoiminta, joskus taas ajatellaan sen tarkoittavan nimenomaan hyte- ja sotekentillä tapahtuvaa hyvinvointiin tähtäävää ja erikseen sitä varten räätälöityä toimintaa.

Kulttuurihyvinvointi on nykyään kirjattu lakiin. Orpon hallitusohjelmassa se mainitaan näin: ”Hallitus vahvistaa opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön välistä yhteistyötä. Tavoitteena on esimerkiksi kulttuurin ja taiteen sekä liikunnan laajempi hyödyntäminen ennaltaehkäisevässä sosiaali- ja terveydenhuollossa.” (Kokkonieniemi 2023, Valtioneuvosto 2023.) Orpon Hallitusohjelmassa 2023-2027 panostetaan ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin, ja siinä nostetaan esiin mm. kulttuurin laajempi hyödyntäminen ennaltaehkäisevässä sote-työssä, OKM&STM yhteistyön vahvistaminen sekä kulttuurihyvinvoinnin merkitys resilienssille, turvallisuudelle ja yhteenkuuluvuudelle. (Kokkonieniemi 2023, Valtioneuvosto 2023.)

Valtioneuvoston Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 periaatepäätöksen toteuttamissuunnitelmassa sanotaan, että hyvinvointialueiden tulisi vakiinnuttaa taide- ja kulttuurilähtöiset hyvinvointipalvelut, terveyttä ja hyvinvointia edistävän taide- ja kulttuuritoiminnan sekä kulttuuriset oikeudet osaksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden suunnittelua, toteutusta ja seurantaa. (Kokkonieniemi 2023, Ruokolainen, Jakonen & Lahtinen 2023.)

Kunnilla ja hyvinvointialueilla on siis tällä hetkellä kova tarve suorittaa velvollisuutensa ja tuoda esiin jo olemassaolevat kulttuurihyvinvointitoimenpiteet ja palvelut. Toivotaan, että tämä tukee myös uusien toimivien mallien ja toimintojen syntymistä. Hyvinvointialueet ratkaisevat kulttuurihyvinvoinnin sisällyttämisen toimintaansa hyvin eri tavoin. Myös tehdyt kulttuurihyvinvointisuunnitelmat eroavat toisistaan; toiset ovat teoreettisia, toiset listaavat käytännön palveluita. Hyvää on se, että yhteiset alustajat ja välittäjätahot lisääntyvät. Esimerkiksi Pirkanmaan Kulttuuripankki on uusi verkkopalvelu, joka kokoaa pirkanmaalaiset taiteilijat ja heidän tarjoamansa palvelut yhteen, jotta kuka tahansa esityksen tai palvelun tarvisija voi niitä helpommin ostaa (Pirkanmaan kulttuuripankki 2023).

Lakeihin ja asiakirjoihin pääsyä on edeltänyt laaja ja aktiivinen kulttuurihyvinvoinnin ja sen vaikutusten tutkiminen. Vuonna 2019 Maailman terveysjärjestö WHO julkaisi raportin, joka käsitti yli 900 tutkimusartikkelia taiteen positiivisista hyvinvointivaikutuksista (Aitolehti 2021, 22; Fancourt & Saoirse 2019). Tulokset ovat hyvin selkeitä; taide vaikuttaa hyvin monilla tavoilla positiivisesti ihmisiin, sairauksiin, oireisiin, yhteisöihin (Aitolehti 2023, 21-23).

Taiteen ja taide-esitysten hyödyt sairaalaympäristössä tunnustetaan ja tunnustetaan koko ajan laajemmin. Hyvinvointialueet tekevät omia kulttuurihyvinvointisuunnitelmia ja taiteen hyvinvointivaikutusten hyödyntäminen aletaan ymmärtää myös kustannustehokkaana lähestymistapana, koska terveyden edistäminen ja sairauksien ennaltaehkäiseminen on hoitamista edullisempaa. Arvioiden mukaan Euroopassa mielenterveyden hoidon kustannukset ovat yli 4% bruttokansantuotteesta. Yhtenä sosiaali- ja terveyspalvelun uudistuksen tavoitteena onkin vähentää kustannuksia. Yksi ratkaisu on panostaa entistä enemmän hyvinvointia ja terveyttä edistäviin ja tukeviin palveluihin. Tähän tarpeeseen kulttuurihyvinvointi on erinomainen ratkaisu. (Pirkanmaan hyvinvointialue 2023, 6, 9, 21.)

Kulttuurilla ja taiteella on tutkittuja positiivisia vaikutuksia myös sairaalaympäristössä. Tutkimuksissa käy ilmi, että taidemenetelmät auttavat mm. mielialan paranemiseen hoidon aikana, sairauden aiheuttamien tunteiden käsittelyyn, kivuntunteen ja ahdistuksen lievittymiseen sekä selviytymisen kokemuksen vahvistumiseen. Taidetoiminnan on tutkittu myös rauhoittavan, tuovan toivoa, auttavan hoitoon sitoutumisessa sekä parantavan unen laatua ja uniryhtiä. Psykoosipotilailla taidemenetelmät ovat mm. lievittäneet aggressiivisuutta ja vainoharhaisuutta ja luovat menetelmät ennen leikkausta ovat mm. vähentäneet jännitystä yhtä paljon kuin jotkut esilääkkeet. (Pirkanmaan hyvinvointialue 2023, 6, 21.)

Kulttuurihyvinvointi on myös yksi mahdollisuus tukea terveydenhoitoalan henkilöstön jaksamista, erityisesti kriisiytyneen työntekijäpulan myötä. Kulttuurihyvinvoinnin lisääminen voi parantaa mm. työssäjakamista, työn iloa sekä tehokkuutta, lisätä empatiaa ja ymmärrystä erilaisista sairauksista sekä vahvistaa vuorovaikutuksen taitoja. (Pirkanmaan hyvinvointialue 2023, 8.) Kulttuurihyvinvoinnilla on mahdollisuus olla jopa suuressa roolissa henkilökunnan ylikuormittumisen ja alanvaihtobuumien pysäyttämisessä.

Pirkanmaalla psykiatrian terapiapalveluissa työskentelee 8 päätoimista työntekijää kulttuurihyvinvoinnin kontekstissa ja palveluissa tuotetaan jopa 7000 hoitokäyntiä vuosittain (Pirkanmaan hyvinvointialue 2023, 10). Myös muilla hyvinvointialueilla palkataan kulttuurihyvinvoinnin ammattilaisia osaksi sotepalveluja sekä yhteisötaiteilijoiksi että muihin tehtäviin.

Alueet ovat kulttuurihyvinvoinnin näkökulmasta sotepalveluiltaan kuitenkin hyvin eriarvoisessa asemassa. Myös kulttuurin ja taiteen määrittäminen on hankalaa. Mikä on ohjaajan tai palvelusta vastuussa olevan riittävä ammattitaito, jotta toimintaa voidaan kutsua taiteeksi eikä askarteluksi? Taiteen ja askartelun näkökulma on hyvin erilainen. Taiteilija on koulutuksensa kautta lähtökohtaisesti oppinut tarkastelemaan maailmaa ja ihmistä erityisestä, syvästä näkökulmasta ja viestimään ajatuksistaan esteettisesti (Aitolehti 2021, 17; Tikkaola & Susi 2017, 11). Parhaimmassa tapauksessa kulttuurihyvinvointipalvelu on sosiaalista taidetta, jossa tuetaan ihmisen kuntoutusprosessia ja hyvinvointia taiteen menetelmin, eikä taidetyöskentely ole pelkkää ajanvietettä tai toimintakyvyn ylläpitoa (Aitolehti 2021, 17, 101).

Kulttuurihyvinvoinnilla on melkein rajattomat mahdollisuudet parantaa asiakkaiden hyvinvointia ja henkilökunnan toimintaedellytyksiä myös sairaalaympäristössä. Kulttuurihyvinvointi on niin laaja käsite, että se kattaa muun muassa kuvataiteen ja sen, mitä sairaalan seinillä on sekä yleiset taide- tai kulttuuritahtumat ja lauluesitykset sekä joidenkin määritelmien mukaan myös esimerkiksi radion kuuntelun. Olisikin ehkä hyvä puhua sosiaalisesta taiteesta ja sen palveluista. Sosiaalinen taide on osallistavaa, ryhmämuotoista, taiteilijan tai työparin ohjaamaa, toimijuutta ja yhteisöllisyyttä korostavaa, tavoitteellista toimintaa, jota kehitetään jatkuvasti ja tehdään yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa (Aitolehti 2021, 101-103) ja sitä voidaan tuottaa myös sairaalaympäristöön. Tunnetuin kulttuurihyvinvoinnin muoto sairaaloissa on tällä hetkellä sairaalaklovnaria.

3. OSALLISTAVA JA SOVELTAVA TEATTERI

Soveltava ja osallistava teatteri ovat yläkäsitteitä, joiden alle mahtuu valtavasti erilaisia teatterin menetelmiä ja lajeja. Osittain käsitteet ovat rinnakkaisia, mutta niissä on myös eroja. Jotkut käsittävät soveltavan taiteen kaiken yläkäsitteeksi, toiset ajattelevat, että kulttuurihyvinvointi on kaiken yläkäsite. Myös monenlaisia muunlaisia hahmottelumalleja on olemassa.

Osallistava taide ja osallistava teatteri tarkoittavat sitä, että yleisö, osallistujat tai kokijat ovat jollakin tavalla osa esitystä. Osallistavan esittävän teatterin perinteisiä lajeja ovat muun muassa improvisaatio, forum-teatteri sekä tarinateatteri. Osallistavalla teatterilla voidaan tarkoittaa myös mm. työpajoja, joissa ei ole erikseen esiintyjä ja yleisöä, vaan kaikki toimivat yhdessä. Esityksen ja työpajan välissä voi olla työtapaa, joka yhdistelee molempia; jossa esiintyjä esimerkiksi kiertelee tapahtumassa tai tilassa. Tällainen välimuoto on ominaista esimerkiksi klovnerille.

Tässä luvussa esittelen mitä on tarinateatteri sekä sairaalaklovneria. Pyrin ymmärtämään miten ja miksi sairaalaklovneria on saanut niin suuren ja vakiintuneen paikan kulttuurihyvinvointikentällä, jollaista ei ole millään muulla lajilla. Lisäksi haluaisin ymmärtää mitä sairaalaklovnerian onnistumisista olisi sellaiseen tai soveltaen mahdollista toteuttaa myös tarinateatterin kontekstissa.

3.1 Tarinateatteri

Tarinateatteri on soveltavan ja osallistavan teatterin muoto, jossa näyttämölle improvisoidaan yleisön kokemuksia ja muistoja. Toiminnan tarkoituksena on rakentaa luottamuksellista ja elävää yhteisöllisyyttä. Tarinateatteria käytetään mm. opetuksessa ja ohjauksessa, erilaisten ryhmien kanssa toimiessa sekä esittävänä taidemuotona. Tarinateatteri on vahvaan rituaaliin sidottua improvisaatiota, jota fasilitoi ohjaaja. Näyttelijöinä ja muusikkona voi toimia joko kouluttautuneet ammattilaiset, harrastajat tai osallistujat kontekstista ja työtavasta riippuen. Tarinateatteri toimii siten, että joku osallistujista kertoo ohjaajan avustuksella omasta elämästään jonkun kokemuksen, muiston tai tunteen. Tämän jälkeen näyttelijät ja muusikko esittävät tämän kertojalle takaisin (engl. play back theatre) ohjaajan valitseman tekniikan (rituaalin) avulla. Kaikkea toimintaa ohjaa toisia kunnioittava, empaattinen, moninäkökulmaiseen kuulemiseen, tarinaa rikastuttavaan ja luovaan yhteisöyöhön kutsuva arvopohja. (Rahmel 2021, 12.)

Tarinateatteri mahdollistaa harvinaisen kuulemisen, kuuntelemisen ja kuulluksi tulemisen prosessin. Tarinateatterissa syntyy usein vastaanotetuksi ja ymmärretyksi tulemisen kokemus, joka on monelle merkittävä. Myös omien ajatusten ja tunteiden näkeminen ulkopuolelta avaa usein uusia näkökulmia. Yleensä tarinateatteriesityksessä yhden ihmisen kertomuksesta kelautuu auki koko ryhmän yhteinen dialogi, toisiinsa liittyvien tarinoiden virtaus (Linnamäki 2023, 2) jossa tarinat liittyvät toisiinsa ja tunteiden kohtaamisen kautta syntyy syvä merkityksellisyyden ja yhteisöllisyyden kokemus. (Rahmel 2021, 13.)

Tarinateatteri menetelmänä

Tarinateatteri ammentaa leikistä, tarinankerronnasta, symboliikasta, ryhmästä ja yhteisön voimasta, kohtaamisesta, spontaanisuudesta ja läsnäolosta, moninäkökulmaisuudesta, improvisaatiosta ja sen 'taista', vuorovaikutuksesta, kuuntelemisesta ja hyväksymisestä (Rahmel 2021, 26-38). Eri lähteistä haalitut luovat elementit nivoutuvat tarinateatterissa yhteiseksi kuplaksi tai omaksi todellisuudekseen, jossa pätee eri lainalaisuudet, kuin arjessa ja jossa toisilleen vieraatkin ihmiset voivat kokea vertaisuutta, yhteenkuuluvuutta ja jakamisen kautta syntyvää syvää ymmärrystä.

Tarinateatterissa on tarkka, vaikkakin muunneltavissa oleva rituaali. Rituaali auttaa oikeanlaisen tunnelman syntymisessä ja mahdollistaa tarinateatterin soveltamisen hyvinkin erilaisissa kulttuureissa sekä ympäristöissä. Perinteisessä tarinateatteriesityksessä on kaari, niin kuin suurimmassa osassa teatteriesityksiä on: alku, keskikohta sekä loppu. Tarinateatteriesityksen alussa virittäydytään. Yleensä tarinateatteri-esiintyjät kertovat alussa omasta suhteestaan esityksen teemaan. Alussa siis nähdään usein ennakkoon harjoiteltu kohta, Alkutarinat, jossa näyttelijät yksi kerrallaan tulevat lavalle ja kertovat tarinan omasta elämästään. (Rahmel 2021, 62-63.)

Alkutarinoiden jälkeen ohjaaja lämmittelee yleisöä, esittelee metodia ja teemaa sekä kutsuu esiin tarinoita. Usein esityksessä ensin kysellään yleisöltä aiheita lyhyisiin tarinoihin, esimerkiksi tämänhetkisiä tunteita tai tuntemuksia. Näistä tunteista näyttelijät ja muusikko muodostavat ohjaajan ohjeiden mukaan lyhyitä tarinoita niin kutsutuilla tarinateatterin lyhyttekniikoilla, joita ovat mm. liikkuva patsas, kohtaaminen, lause, kuoro ja ristiriita. Lyhyiden tekniikoiden jälkeen ohjaaja lämmittelee yleisöä lisää esimerkiksi ohjeistamalla kertomaan parille teemaan liittyvän muiston. Sitten ohjaaja esittelee tarinankertojan tuolin, joka on yleisön ja näyttelijöiden välissä ja ohjaajan vieressä ja kutsuu sinne tarinankertojan. Ohjaaja auttaa tarinankertojaa kertomaan tarinan, jonka tarinankertoja haluaa kertoa. Ohjaaja antaa tarinan kuulemisen jälkeen näyttelijöille ja muusikolle ohjeita, esimerkiksi antaa tarinalle otsikon sekä ohjeistaa valitsemansa tekniikan. Myös pitkiä tarinamuotoja on monia erilaisia kuten esimerkiksi katkelmat, patsaskertomus, runo, monologit ja tarina-aura. Tämän jälkeen ohjaaja sanoo ”Katsotaan!” ja esitys alkaa.

Näyttelijät ja muusikko improvisoivat kerrotun tarinan, käyttäen esimerkiksi metaforia tai muita tapoja tuoda tarinasta esiin useampia ulottuvuuksia. Tarinankertoja katsoo tarinan ohjaajan vierestä. Tarinan päätyttyä ohjaaja kysyy tarinankertojan tunnelmia ja päästää tarinankertojan takaisin yleisön pariin. Usein tarinateatteriesityksessä on 2-3 pitkä tarinaa. Tarinateatteriesitys usein loppuu jonkinlaiseen esityksen tarinoiden muisteluun. ”Minä muistan” tekniikassa näyttelijät yksi kerrallaan sanovat ”Minä muistan...” ja kertovat lyhyesti jonkun henkilön tai tapahtuman esityksen tarinoista ja asettuvat siihen kohtaan esitystilaa, jossa hetki on tapahtunut. Lopussa ohjaaja kokoaa esityksen yhteen ja kiittää yleisöä. Usein esityksen jälkeen yleisön poistuminen on hidasta ja tekee mieli jatkaa yhdessä koettua kohotettua hetkeä.

Tarinateatterista on monia sovelluksia moniin eri ympäristöihin. Yksi sovellus, joka toimii myös tekniikkana on soolot. Tässä sovelluksessa tarinateatteriesitykseen riittää yksi henkilö, joka on sekä ohjaaja että näyttelijä. Soolo-tarinateatteri mahdollistaa myös yksittäiset ihmisten kohtaamiset tarinateatterimetodilla ilman valmiiksi sovittua esitystä, esimerkiksi kiertelemällä tapahtumassa, tilassa tai osana jotakin palvelua.

Ohjaajalla on tarinateatteriesityksessä monia rooleja ja vastuita. Ohjaajan tehtävä on olla muun muassa seremoniamestari ja huolehtia puitteista ja esityksen käytännön sujuvuudesta. Usein ohjaaja pääsee myös itse esiintymään ja hän toimii innostajana ja tunnelman luoja. Toisessa hetkessä taas ohjaaja onkin terapeutti, diplomaatti, shamaani tai klovni. Yksi ohjaajan tärkeä tehtävä on myös pitää huolta siitä, että yleisöllä on hyvä ja turvallinen olla eikä ketään pakoteta tai houkutella kertomaan enempää kuin tämä haluaa jakaa. (Linnamäki 2023, 7; Rahmel 2021, 43-45.) Ohjaaja siis samaan aikaan ohjaa ja fasilitoi improvisoitua esitystä, innostaa ja luo turvaa yleisölle sekä opettaa ja ohjaa näyttelijöitä ja muusikkoo että on taiteilija, joka kuljettaa tarinateatteriesityksen punaista lankaa ja valitsee käytettävät tarinateatterin muodot.

Tarinateatterimetodiin liittyy monia haasteita. Esiintyvän ryhmän ja varsinkin sen ohjaajan tulee aina olla tietoinen siitä vastuusta, joka tarinateatteriesityksen järjestämisessä, ja ihmisten kutsumisessa jakamaan omia tarinoitaan piilee. Tästä syystä tarinateatteriohjaajan koulutus on erillinen kaksivuotinen täydennyskoulutus, johon kuuluu mm. ohjausnäyte.

Tarinateatteri Suomessa

Tarinateatteri on syntynyt amerikkalaisen Jonathan Foxin ideasta 1970-luvulla. Tarinateatterin taustalla ovat vaikuttaneet monet luovat menetelmät kuten psykodraama, kokeileva teatteri, Paolo Freiren kirjoitukset (kehitti sorrettujen pedagogiikkaa, joka on vaikuttanut mm. forumteatterin syntyyn (Laakkonen 2012, 4-5)), luova pedagoginen draama sekä suullinen kertova perinne. Suomeen tarinateatteri saapui vuonna 1990 kun psykodraamaohjaaja Päivi Rahmel otti kehittämisestä ja innostuksen ylläpitämisestä kopin. (Rahmel 2021, 16-17, 20.)

Nykyään tarinateatteri on Suomessa mm. mukana näyttelijöiden koulutuksessa (Rahmel 2021, 24) ja Suomessa on toimivia tarinateatteriryhmiä noin 40. Suomen Tarinateatteriverkkoyhdistys ry toimii tarinateatteriryhmien ja toimijoiden yhteisenä tiedotus- ja kehittämisorganisaationa, koordinoi Kesätapaamisia sekä Tarinateatterifestivaaleja ja pitää yhteyttä kansainväliseen IPTN-verkkoon (Suomen Tarinateatteriverkkoyhdistys 2023). Päivi Rahmelin Tarinainstituutti puolestaan kouluttaa tarinateatteriohjaajia sekä kehittää tarinateatteria.

Vuosina 2018-2023 Opetushallitus on rahoittanut Metropolia Ammattikorkeakoulun toteuttamaa TARU-koulutusta, jossa koulutetaan opettajia tarinateatterin ja tarinallisuuden hyödyntämiseen opetuksessa. TARU-koulutuksia on järjestetty toistaiseksi yhteensä viisi. (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2023.)

Tarinateatterin viitekehyksessä on toteutettu Suomessa monia hyviä hankkeita kuten Tule nähdäksi -hanke, jossa tuettiin nuorten mielen hyvinvointia soveltavan teatterin avulla (Ärling & Lamminmäki 2022). Helsingiläinen Hyvä Kätilö -tarinateatteriryhmä toimii Q-Teatterin yleisötyön alla ja tekee monenlaisia hankkeita soveltaen tarinateatteria ja muita osallistavan teatterin muotoja. Ryhmä koostuu teatterin ammattilaisista ja toimintaa rahoitetaan pääosin hankerahoituksella sekä ostopalveluina. Hyvä Kätilö tekee yhteistyötä mm. koulujen, sosiaalitoimen, seniorikeskusten sekä sotejärjestöjen kanssa ja kehittää nuorten tukemisen menetelmiä, osallisuuden tukemista ja taiteen hyvinvointivaikutuksia tuottavaa toimintaa eli kulttuurihyvinvointia. (Hyvä Kätilö 2023, 1-2, Q-Teatteri 2023.)

3.2 Sairaalaklovneria

Sairaalaklovneria on kulttuurihyvinvointitoiminnan muoto, joka on vakiinnuttanut oman paikkansa osana sotekenttää vahvasti. Sairaalaklovneria on osa kaikkien Suomen Yliopistollisten sairaaloiden toimintaa. Virallisesti toiminta aloitettiin Helsingin Hyksin Lasten- ja nuortensairaalassa vuonna 2002. Syksyllä 2011 toiminta käynnistyi myös Oulun yliopistollisessa keskussairaalassa ja näin ollen toiminta oli 9 vuodessa levinnyt ympäri Suomen kuuteen sairaalaan. (Sairaalaklovnit 2023)

Kussakin sairaalassa on 3-5 toimintapäivää viikossa ja vuositasolla kohtaamisia potilaiden, omaisten ja henkilökunnan kanssa on n. 70 000 (Sairaalaklovnit 2023). Yliopistollisten sairaaloiden lisäksi toimintaa on joissain keskussairaaloissa (Laine, Jagt, Viertola, Ahokoivu, Järvelä, Myllymäki, Palmu & Savela 2023, 35). Toiminta rahoitetaan mm. Stean avustuksilla ja toimintaa tukee monet säätiöt ja lahjoittajat. Myös sairaalalla on omarahoitusosuus, n. 30-35% kokonaisrahoituksesta. (Sairaalaklovnit 2023.)

Eurooppalaisen kattojärjestön (efhco) alla toimii Sairaalaklovniorganisaatioita 19:sta eri Euroopan maasta. Sairaalaklovni-toiminnan levinneisyydestä ei ole tarkkaa tietoa, mutta sitä on vähintään 50 eri maassa. Sairaalaklovni-toiminnan Suomessa mahdollistaa Sairaalaklovnit ry, joka on luonut Suomessa

käytössä olevan palvelurakenteen. Yhteistyöllä sairaaloiden kansa on jo 20 vuoden perinteet ja näin ollen voidaan nähdä, että sairaalaklovnitoiminta on jo osa sairaaloiden palvelurakennetta. (Laine ym. 2023, 36-37)

Vuonna 2023 Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL on tehnyt Sairaalaklovnitoimintaa lapsipotilaille toimintamallin arvioinnin. Arvioinnissa toiminnalle myönnetään 5 tähteä. Perusteluissa mainitaan mm., että toiminta on tavoitteellista ja tarpeellista, sitä on mahdollista soveltaa eri kohderyhmille, palvelun rakenne on toimiva ja toiminta on vakiintunutta. Toiminta tähtää siihen, että lapsipotilaille tuotetaan iloa heitä vahvasti kuormittavissa tilanteissa ja toiminnan vaikutukset on laajasti tunnistettu ja tunnustettu. (Laine ym. 2023, 44-52)

Mikä sairaalaklovnitoiminnassa on erityistä? Miksi se on vakiinnuttanut paikkansa? Sairaalaklovnitoiminta on koulutettujen artistien tekemää työtä ja se tähtää pelkkää virkistystä syvempiin tuloksiin. Muihin, vieraileviin toimijoihin, verrattuna sairaalaklovnit ovat kiinteä osa sairaalan toimintaa. Artistit eli sairaalaklovnit osallistuvat myös mm. osastopalavereihin ja ovat mukana osastojen toiminnan kehittämisessä. Sairaalaklovnitoiminta lähtee aina liikkeelle kohderyhmän tarpeesta ja toiminta suunnitellaan yhdessä hoitohenkilökunnan kanssa. Hoitohenkilökunnan ymmärrys toiminnan tarpeesta sekä rakentava yhteistyö hoitohenkilökunnan ja sairaalaklovnien kesken ovat tärkeässä osassa toiminnan juurtumisessa ja pitkäjänteisessä kehittämisessä. (Laine ym. 2023, 9,13.)

Sairaalaklovnitoiminnassa on mm. seuraavanlaisia työmuotoja:

- **Osastokierrot**, joissa klovnityöparitohtorit kiertävät eri osastoilla metodeinaan mm. improvisaatio, yleinen hölmöily, laulu, musiikki ja taikatemput.
- **Toimenpideklovnaria**, jossa henkilökunnan resurssit vapautuvat varsinaiseen toimenpiteeseen, kun klovnit pitävät huolta potilaan ja omaisten henkisestä hyvinvoinnista. Klovnit esimerkiksi käy etukäteen läpi toimenpiteiden vaiheet sekä on lapsen mukana toimenpiteessä. Toimenpideklovnit työskentelee yksin.
- **Päivystysklovnaria**, jonka henkilökunta voi tarvittaessa kutsua avuksi hoitotilanteisiin.
- **Etätoiminta**, joka on mahdollista sairaalaklovnit -sovelluksen avulla. Tällöin lapsi voi pitää yhteyttä myös kotiutumisen jälkeen. Toiminta pilotoitiin korona-aikana.
- **Kotikäynnit** ovat käytössä Turun alueella, jossa sairaalaklovnit vierailevat viikoittain syöpäsairaiden lasten kotona.

(Laine ym. 2023, 14-17.)

Oleellista toiminnan juurtumisen kannalta tuntuu olevan mm. se, että toimintaa kehitetään jatkuvasti yhdessä hoitohenkilökunnan kanssa ja että hoitohenkilökunta tietää toiminnan tavoitteet sekä hyödyt ja vaikutukset. Vastavuoroisesti sairaalaklovnilla on sama vaitiolovelvollisuus kuin hoitohenkilökunnalla ja heitä on koulutettu toimimaan sairaalaympäristössä. Oleellista on myös avoin ja luottamuksellinen suhde ja keskusteluyhteys hoitohenkilökunnan ja sairaalaklovnien välillä ja toimintaa ollaan aina valmiita muokkaamaan ja kehittämään palautteen tai yhteisten ajatusten perusteella. (Laine ym. 2023, 17.)

4. TARINATEATTERI SOTESSA

Tarinateatterin varhaisista vaiheista lähtien ihmistyön tekijät maailmanlaajuisesti, mm. ryhmäterapeutit ja psykodraamaohjaajat, ovat ymmärtäneet tarinateatterin terapeuttiset mahdollisuudet. Tarinateatteria on käytetty pitkään monenlaisina sovelluksina terapiatyössä esimerkiksi perheiden, traumapotilaiden ja kuntoutujien kanssa. Tarinateatteria on käytetty terapiatyössä niin sen esitysmuodossa koulutettujen tarinateatterinäyttelijöiden kanssa kuin työpajoissa, joissa osallistujat ovat itse päässeet sekä kertomaan tarinoita, että näyttämään ja näyttämään tarinoita takaisin. (Salas 2009, 445.)

Kulttuurihyvinvoinnin muotona tarinateatteria on käytetty Suomessa toistaiseksi verraten vähän tai käyttö on hajanaista ja yksittäisten toimijoiden harteilla eikä koottua tietoa ole juurikaan saatavilla.

4.1 Tarinateatterin hyödyt

Miten tarinateatteri sopii sotekentälle? Millaisia hyötyjä saadaan aikaan? Entä millaisia sovelluksia perinteisestä esitysmuodosta voi sotekentälle luoda?

”On tutkittu, että kun ihminen keskittyy ja sitoutuu joko taiteen tekemiseen tai kokemiseen, välittyy hänen kehonsa soluille silloin viesti, jonka ansiosta solut aktivoituvat ja verta lähetetään kehon sairaalle alueelle. Tämä aiheuttaa sen, että syöpä ja virussolut pystytään jopa tuhoamaan, immuunisysteemi aktivoituu ja keho rentoutuu.” (Patterson 2004, 2.)

Floridan Yliopistossa Gainesvillessä USA:ssa toimii Shands Hospital Arts in Medicine Program (AIM), jossa kehitetään kulttuurihyvinvointitoimintaa osana sairaalan toimintaa. Toiminnassa on mukana useita taiteilijoita eri aloilta. Yhtenä menetelmänä toiminnassa on käytetty tarinateatteria (ainakin vuosina 1996-2004). Monet taiteilijat ovat tehneet huomioita, että tarinateatterissa on jotain erityislaatuista, joka ilmenee myös heidän asiakkaidensa kanssa tehdyssä taiteessa. Tarinateatterityöskentelyssä asiakkaat tulevat nähdyksi ja kuulluiksi syvemmällä tasolla, kuin missään muussa taidetoiminnassa. Heidän olemisensa, tarinansa ja kokemuksensa tulevat validoiduiksi kaikkien osallistujien taholta. Kun asiakas on lähi-aikoina osallistunut tarinateatterin tekemiseen, se näkyy rauhana ja avoimuutena myös muussa toiminnassa. (Patterson 2004, 1, 3.)

Jo Salas kehitti 2000-luvulla Amerikassa tarinateatterityötavan, jossa hän teki tarinateatteria käytöshäiriöisten- ja erityislasten asumisyksiköissä. Aluksi Salas koulutti muista opettajista tarinateatterinäyttelijöitä, ja he tekivät tarinateatteriesityksen lapsille kerran kuukaudessa. Kun työtapa alkoi tulla tutuksi, myös lapset pääsivät itse harjoittelemaan tarinateatterinäyttelijän työtä. Vähitellen Salas oppi mitkä tarinateatterin tekniikat soveltuvat parhaiten hänen kohderyhmälleen. (Salas 2009, 446, 448, 452.)

Salaksen työskentelyn edetessä tulokset ja muutokset, joita tarinateatterityöskentely sai aikaan, alkoi pikkuhiljaa näkyä tarinateatteria tehneissä lapsissa. Suurin saavutus oli empatian kasvu; Väkivaltainen poika katseli pienen tytön tarinaa, jossa isäpuoli terrorisoi tämän elämää ja kommentoi jälkepäin ”Minusta tuntui pahalta Sharellen puolesta. Todella toivoin, että hänen äiti olisi tullut auttamaan häntä”. Erilaisten lasten tarinoiden katselu ja peilaus muuttivat lasten käsitystä itsestään sekä toisistaan ja lopulta vaikuttivat myös heidän käytökseensä. (Salas 2009, 452)

Salasin työryhmän odotukset tarinateatterin käyttämisestä erityislasten kanssa eivät olleet kovin korkealla, niin monta kertaa uusien tapojen kanssa oli epäonnistuttu. Ilo saavutuksista ja menetelmän oikeiden sovellusten löytymisestä oli sitäkin suurempi, kun konkreettiset vaikutukset lapsissa alkoivat näkyä ja

työryhmä sai todisteita, että tämä työtapa todella toimii ja lapset saavat siitä apua tavalla, mitä eivät olleet saaneet mistään muusta aiemmin. (Salas 2009, 452-453.)

4.2 Yhteistyö soteammattilaisten kanssa

Niin kuin sairaalaklovnaria -metodissakin painotetaan, myös Salas tuo esille tarinateatterityöskentelyn onnistumisen kannalta välttämättömän asian: hoitohenkilökunnan sekä tarinateatteriammattilaisten välisen yhteistyön ja luottamuksen (Salas 2009, 453, Laine ym. 2003, 17). Toimin tällä hetkellä itse mm. kansalaisopistolla erityisryhmien taidepiirien opettajana. Työssäni huomaan selkeästi eroja siinä, mitä eri ryhmät saavat toiminnasta ja miten suunnittelemani toiminta eri ryhmässä rakentuu. Näissä eroissa suurimmassa osassa tuntuu olevan muut tilanteessa olevat ohjaajat ja opettajat. Toisissa ryhmässä ohjaajat ovat todella jokaisen osallistujan tukena ja he auttavat tarvittaessa kädestä pitäen osallistujia. Ja toisissa ryhmässä ohjaajat menevät kahvitauolle, kun tulen pitämään taidepiiriä. Koen, että taidetoiminnan ”onnistumisen” tai positiivisten vaikutusten maksimoinnin kannalta yksi suurimpia vaikutuksia on siis sillä; millaisen roolin, aseman ja mahdollisuudet työntekijät toiminnalle antavat.

Patterson kirjasi ylös AIM työskentelystään oppimiaan asioita, joita on hyvä ottaa huomioon sotekentällä tarinateatteria tehdessä. Koen, että nämä hänen kirjaamansa asiat (Patterson 2004, 10-18) ovat sellaisia perusasioita, jotka myös auttavat luottamuksen ja hyvien käytäntöjen syntymisessä taiteilijoiden ja soteammattilaisten välillä. On tärkeää myös muistaa se, että koskaan ei tule olettaa, vaan aina on hyvä kysyä ja sopia.

- **Luottamuksellisuus.** Tarinoista ja henkilöistä ei puhuta nimillä.
- **Tieto sairauksista ja diagnooseista.** Taiteilijan ei ole tärkeää tietää tai ymmärtää osallistujien taudinkuvia tai diagnooseja. Sairautta tai kuntoa ei oteta puheeksi, jollei osallistuja-kertoja ota sitä itse puheeksi. Esityksillä on hyvä olla jokin aihe kuten ’Muistojen sadonkorjuu’, ’Uusia unelmia Uudelle vuodelle’, ’Pieniä ihmeitä’ tai ’Lahja’. Teemat ja tarinateatterin alkutarinat kutsuvat osallistujia katsomaan ja kertomaan sairauden ohi.
- **Sairaalan realismi.** Sairaalassa on oma arki ja tärkeysjärjestys ja sitä pitää kunnioittaa. Jos esim. yleisön jäsen vaatii hoitotoimenpiteitä kesken esityksen, niin yksi esiintyjistä hakee hoitajan samalla, kun esitys jatkuu muiden toimesta. Esitys ei kestä yli tuntia, koska osallistujat väsyvät nopeasti. Välillä joku lähtee kesken pois ja se on täysin ok. Jos mahdollista, hänelle huikataan ’heipat ja kiitos kun kävit’ esityksen lomassa.
- **Henkilöstön ilostuttaminen.** Pattersonin mukaan helpoin tapa parantaa minkä tahansa sairaalan yksikön tunnelmaa, on parantaa hoitajien mielialaa. Usein kovimmilla olevat hoitohenkilökunnan jäsenet, jotka tarvitsivat myös eniten taukoja perustyöstä, yhteisiä tapahtumia jne. ovat myös ne, joiden osastot kärsii henkilöstövajeesta ja jotka eivät pääse tauolle perustyöstään. Yksi taiteilijoiden tärkeä tehtävä Pattersonin mukaan on siis myös taiteen ja ilon vieminen niille, jotka eivät pääse mukaan yhteisiin tapahtumiin tai hullutteluun. AIM:issa tätä työtä tekevät klovnit.
- **Menetelmien esitleminen henkilöstölle.** AIM:issa pidettiin tarinateatteriesitys mm. onkologian osaston koulutuksessa, jossa käsiteltiin burnouttia. Tarinateatterinäyttelijät kertoivat alkutarinoissa omia kokemuksiaan burnoutista ja tämän jälkeen yleisöä kutsuttiin kertomaan tarinoita niistä luovista tavoista, joilla burnout on vältetty.
- **Yhteistyö opiskelijoiden kanssa.** Tarinateatteriryhmän jäsenet AIM:issa nauttivat suuresti yhteistyöstä harjoittelijoiden kanssa. Sairaanhoidaja- ja lääkäriopiskelijat mm. viettivät iltapäivän tarinateatteriryhmän kanssa kertoen tarinoita selviytymisestään läpi lääketieteen opintojen sekä

oppivat muutamia improvisaation perusharjoitteita kuten Joo JA, jossa harjoitellaan hyväksymään toisen henkilön todellisuus sekä tekemään yhteistyötä. Osa opiskelijoista liittyi tarinateatteriryhmään opintojensa loppuajaksi.

- **Tiedon välittäminen.** Moniammatillisessa yhteistyössä on tärkeää löytää yhteinen kieli ja toimintatavat sekä välittää tietoa. AIM:issa tarinateatteriohjaaja Petterson lähettää joka kuukausi uutiskirjeen tarinateatteritoiminnassa mukana oleville, jossa summaa edellisen kuukauden työtä ja kertoo tulevista tapahtumista ja aikatauluista.
- **Rahoitus.** Pettersonkin nostaa esille, että on tärkeää, että vähintään tarinateatteriohjaaja saa kunnan palkan työstään. Osa näyttelijöistä voi olla vapaaehtoisia tai tehdä tarinateatteria muun työn ohessa. Jos rahoitus ei mahdollista tarinateatterinäyttelijöiden palkkaa, on tarinateatteriohjaajan työtä myös pitää hyvä huoli työryhmästä, heidän jaksamisestaan sekä kehua ja kannustaa. Stipendit esim. vuoden mukanaolosta ovat myös hyviä kiitoksia.
(Petterson 2004, 10-18.)

5. KENTÄLTÄ KERÄTTYÄ

Kesällä 2023 olin kiinnostunut hahmottamaan miten tarinateatteria käytetään Suomessa sotekentällä, millaisia rakenteita on synnytetty ja millaisia sovelluksia eri toimijoilla on käytössään - miten tarinateatteri elää ja kehittyy kulttuurihyvinvointikontekstissa. Minun oli kuitenkin vaikea löytää tietoa tarinateatterin käyttämisestä sairaalaympäristössä tai kulttuurihyvinvoinnin kontekstissa. Tieto oli päänsääntöisesti vanhaa, eikä Suomessa tuotettua.

Päätin luoda kyselyn sekä lähestyä muutamia kiinnostavia ammattilaisia kysymyksineni. Tähän lukuun olen kasannut tämän kentältä keräämäni tiedon kahteen osaan: ensimmäisessä osassa esittelen erilaisia kentän sovelluksia, joita olen löytänyt sekä sähköpostein kysymällä että kirjallisuudesta keräämällä tai ne ovat itselläni käytössä. Toisessa osassa avaan Google Forms kyselyillä saamaani aineistoa.

5.1 Tarinateatterin sovellukset sotekentällä

Kun tarinateatteria käytetään terapian, kuntoutuksen tai sairauden oireiden hoidon välineenä, terapeutti tai toiminnan ohjaaja päättää menetelmät ja näkökulmat ja kehittää juuri omaan käyttöönsä ja asiakkaidensa tarpeeseen parhaiten toimivat sovellukset (Salas 2009, 446), totesi Jo Salas tutkimuksessaan vuonna 2009. Ehkä sen kuuluukin mennä juuri niin, että jokainen tarinateatteriohjaaja tai tarinateatteria sotekentällä tekevä luo aina omat menetelmänsä ja työtapansa tavoitteiden, resurssien ja yhteistyökumppaneiden toiveiden viidakossa ja oman osaamisensa aalloilla. Kun työskennellään herkän ja paljon nyansseja ja värieroja sisältävien työtapojen, kuten tarinateatterin kanssa, on tärkeää, että menetelmät ja niiden sovellukset ovat käyttäjilleen tuttuja, sopivia ja helposti muokattavia erilaisiin tilanteisiin.

Q-Teatterin Hyvä Kätilö

Helsinkiläisen Q-Teatterin alla toimiva Hyvä Kätilö -tarinateatteriryhmä on ammatikseen soveltavaa teatteria tekevä toimija, joka käyttää tarinateatteria myös sotekontekstissa laajasti ja monin sovelluksin. Q-teatterin yleisötyön ja yhteisöteatterin toiminnanjohtaja Jaana Taskinen kuvailee ryhmän työpajojen menetelmiä vuosien saatossa syntyneiksi sovelluksiksi, joiden pohjalla tarinateatteri on edelleen vahvasti.

Esimerkiksi kovin ahdistuneiden nuorten kanssa tarinateatterin perinteiset muodot eivät välttämättä toimi, vaan työskentely koostuu silloin **näyttelijöiden vetämistä pienryhmistä** tai jopa **näyttelijä-osallistuja -pareista** ja kerätyn tiedon perusteella näyttelijät ohjaajan avustamana muodostavat esityksen tai esityksiä. Välillä ohjaaja antaa erilaisia tehtäviä ja näyttelijä-osallistuja -parit toteuttavat niitä yhdessä. Välillä taas näyttelijät keräävät pienryhmätyöskentelystä tarinoita ja niistä luodaan esimerkiksi forumteatteriin kallistuen esitys, jota työstetään osin myös ryhmän kanssa yhdessä. Keskiössä ja suunnittelun lähtökohtana on aina tilaajan tai yhteistyökumppanin tarve. (Q-Teatteri 2023, Hyvä kätilö 2023, Taskinen 2023.)

Shands Hospital Arts in Medicine Program (AIM)

Kerran kuukaudessa torstaisin on **Tarinatatteriesitys**, josta kerrotaan etukäteen ja jossa yleisö ja esiintyjät kokoontuvat yhteen suureen tilaan. Mukana on yleensä 3 näyttelijää (sairaalan henkilökuntaa ja siellä toimivia taiteilijoita sekä vapaaehtoisia) sekä tarinatatteriohjaaja. Lyhyitä tarinoita kerätään siten, että näyttelijät jalkautuvat juttelemaan sairaalan asiakkaiden kanssa ja keskustelun jälkeen kertovat lyhyesti kertojan tarinan tai aiheen tai pyytävät tätä jakamaan sen kaikille. Tämän kohderyhmän kanssa parikeskustelut tai koko yleisölle kertominen voi olla vaikeaa, näin näyttelijät saavat tarjottua myös huomiota halukkaille yksittäin. Tämän jälkeen esityksessä katsotaan muutamia lyhyitä tarinoita eri tekniikoilla ja esitys päättyy lopetukseen, jossa muistellaan mitä tarinoista on opittu (ja jossa voidaan viitata myös niihin tarinoihin, joita ei ehditty viedä lavalle asti). Lopuksi yleisön kanssa lauletaan yhdessä laulu ja näyttelijät saattavat asiakkaat tarvittaessa takaisin huoneisiinsa. (Patterson 2004, 6, 12-13.)

Yhteisen esityksen lisäksi AIM:issa pidetään kerran viikossa **Sängyvierustarinoita** (Bedside Performances), jossa 2-3 hengen tarinatatteriseurue kiertää sairaalan asiakkaiden huoneissa 2,5h kerrallaan kuuntelemassa ja keskustelemassa sekä esittämässä tarinoita takaisin tarinatatteritekniikoilla. (Patterson 2004, 7.)

Esiintyjät ovat oppineet, että erittäin tärkeää on pitää huolta (hygienian lisäksi) siitä, että toimintaan osallistuminen on aina asiakkaalle vapaaehtoista. Taidetoimintaan osallistuminen on sairaalan ainut toiminta, josta asiakas voi itse päättää, haluaako vastaanottaa sen vai ei ja asiakkaan päätöstä kunnioitetaan aina. Välillä toiset taiteilijat tai hoitohenkilökunta kutsuu tarinatatteriseurueen tiettyjen asiakkaiden luo, välillä seurue vaeltelee käytävillä ja pistäytyy ihmisten luona, jotka tuntuvat kaipaavan seuraa ja viikkoita. (Patterson 2004, 7-8.)

Tule nähdä -hanke

Diakonia ammattikorkeakoulun ja monien yhteistyökumppaneiden Tule nähdä -hanke toteutettiin Tampereella, Porissa ja Helsingissä vuosina 2020-2023. Hankkeessa työskenteli 35 teatterialan ammattilaista ja sen koulutuksiin osallistui 113 opetus- ja ohjausalan ammattilaista. Hanke toteutti 70 työpajaa ja **31 tarinatatteriesitystä** sekä tuotti materiaalit 7 soveltavan teatterin työpajaan, joissa on yhteensä 80 harjoitetta, jotka ovat vapaasti kaikkien käytettävissä. (Ärling & Lamminmäki 2022, 1.)

Hankkeessa käytettiin laajasti soveltavan teatterin työtapoja. Aina ei ole mahdollista erottaa mikä kuuluu selkeästi tarinatatteriin ja mikä taas on improvisaatiota, prosessidraamaa, teatteri-ilmaisua tai vaikka forumteatteria, eikä eron tekemiselle eri lajien välillä ole aina myöskään tarvetta.

Tule nähdä -hanke tuotti 7 työpajaa opetus ja ohjausalan ammattilaisille, mm. nuorten sosiaalityön käyttöön. Työpajat on suunniteltu pääosin 3 tuntia kestäviksi ja niissä alussa lämmitellään ja lopussa jaetaan, rentoudutaan ja suljetaan ryhmäkerta ja näiden välissä tapahtuu varsinainen toiminta. Työpajat tarjoavat välineitä itsetutkiskeluun, eikä niillä pyritä mihinkään tiettyyn tavoitteeseen. Käsiteltäviä teemoja ovat mm. jännittäminen, keho ja tunteet, jaksaminen ja voimavarat, itsetuntemus sekä tulevaisuus ja unelmat. Teemat saattavat nostaa pintaan tunteita tai olla nostamatta. Kaikenlaiset reaktiot ovat tervetulleita ja antavat tietoa käsiteltävästä aiheesta. Esimerkiksi vastustus ei ole välttämättä huono asia, vaan voi viestiä tarpeesta vetää rajoja sekä suojella itseä. (Tule nähdä -hanke 2022.) Työpajakokonaisuuksissa on sekä teatterin ja draaman perusharjoitteita että aiheisiin sopivia sovelluksia.

Taidekuplat

Taidekuplat on Savonlinnassa toimiva kolmen taide- ja ohjausalan ammattilaisen eli SuLaTa -työryhmän hanke, joka on saanut Etelä-Savon Kulttuurirahaston Taidetta kaikille -apurahan. Taidekuplat toimii Savonlinnan Toimintakeskuksen sekä Sulkavan vankilan kanssa yhteistyössä ja tarjoaa kummankin toimijan asiakkaille taidekuplia, hetkiä joissa tutkitaan taiteen keinoin omaa itseä, elämää ja hyvinvointia.

Taidekuplat lisää taiteen saavutettavuutta ja tarjoaa osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuden taiteen avulla niille, joiden on haastava saada äänensä yhteiskunnassa kuuluviin. Taidekuplat kokoontuu kahdesti kuukaudessa kahden tunnin ajan, ja tuottaa hoitolaitoksia kiertävät esitykset keväällä 2024. (Taidekuplat 2023.)

SuLaTa työryhmä käyttää toiminnassaan paljon tarinateatterimenetelmiä. Vankilassa on käytetty tarinateatteria mm. siten, että tutustumiskerralla kun osallistujat olivat kertoneet niukkasanaisesti ajatuksiaan ja toiveitaan toiminnasta, tartuttiin hetkeen ja vetovastuussa olija ohjasikin kaksi muuta ohjaajaa tekemään kuullusta **liikkuvia patsaita**. Samalla energialla tuotettiin myös muita ajatuksia näkyväksi tarinateatterin keinoin mm. lauseina. Näin myös epäileville ajatuksille saatiin luotua tilaa. (Nurminen 2023.)

SuLaTa työryhmä soveltaa tarinateatteria lomittaen sitä monella tavalla muuhun työskentelyyn. Esimerkiksi musiikki-kerran loppurinki ohjattiin niin, että yksi kerrallaan jokainen kertoi loppufiiliksestä ja koko muu ryhmä kaiutti tuntemukset takaisin **äänimaisemana**. SuLaTa käyttää paljon myös patsarinkiä, joka on helppo ja muokattava tarinateatterimenetelmä, jossa yksi kertoo ajatuksiaan ja kolme häntä vastaan olevaa ihmistä peilaa kerrotun takaisin liikkuvana patsaana. Myös **patsarinki** toimii monesti hyvin niin työryhmän aloituksissa kuin lopetuksissakin, kun sekä tehdessä että takaisin esittäessä jokainen tulee matalalla kynnyksellä nähdyksi ja kuulluksi. (Nurminen 2023.)

Kuulumo

Omassa yrityksessäni Kuulumossa tarjoan monenlaisia työpajoja ja kokonaisuuksia psykodraaman, teatteri-ilmaisun, tarinateatterin, kulttuurihyvinvoinnin, työnohjauksen, esittävän teatterin ja koulutuksen välimaastoissa. Alla muutamia tarinateatterisovelluksiani.

Tarinateatteria työpajassa. Olen käyttänyt tarinateatteria yhtenä menetelmänä työpajoissa mm. so-teammattilaisille siten, että opetan lämmittelyn ja teemaan johdattamisen jälkeen ryhmälle jonkin tarinateatterin lytyttekniiikan, esimerkiksi liikkuvan patsaan. Sitten muodostamme näyttämön ja katsomon ja tällä upouudella ja hetken säilyvällä tarinateatteriryhmällä ohjaan ryhmäläiset kertomaan ja esittämään pieniä tarinoita toisilleen. Käytän samantapaisessa kontekstissa tutustumisen ja empatian kasvatamisen välineenä myös alkutarinoita, jossa jokainen kertoo teemaan liittyen jonkin tarinan itsestään parille ja pari kertoo tarinan takaisin. Tämän jälkeen kerrotaan niistä lavalla alkutarinoiden tapaan prosessoitu versio.

Kehitysvammaisten asiakkaiden kanssa olen tehnyt tarinateatterisovelluksen, jossa työpajamuotoisesti **työstetään yhdessä jokainen tarina osissa**. Lämmittelyn jälkeen olen luonut tilaan näyttämön ja katsomon. Sitten haastattelen päähenkilöä ja hahmotamme yhdessä tarinan. Tämän jälkeen palastelen tarinan ryhmälle ja teemme yhdessä näyttämölle palan kerrallaan. Mietimme yhdessä miten eri asioita voisi ilmaista esim. kehollisesti (kun menetelmänä liikkuva patsas). Näissä kertoja on välillä myös itse halunnut mennä mukaan tarinaan ja se on toiminut ihan hyvin.

Olen pidempään suunnitellut ja pyöritellyt mielessäni soolo- tekniikan sovellusta sairaalaympäristöön. Ajatuksissani on, kuten Petterson kertoi sängynvierustarinoiden syntyvän, kulkea sairaalan käytävillä ja huoneissa yksin tai työparin kanssa, kohdata asiakkaita, kuten klovnin, avoimesti ja ennakkoluulottomasti, mutta näyttelijän tai ohjaajan omassa roolissa sekä **esittää kerrottuja tarinoita takaisin soolo-**

menetelmällä. Ajatuksissani työtapana on vaikuttavaa ja antoisaa niin kokijoille kuin tekijöille ja odotan kovasti, että pääsisin sitä kokeilemaan.

Toiminnallisissa työpajoissani kulttuurihyvinvoinnin kontekstissa käytän paljon myös musiikkia. Teen usein yhteisen musiikki-improvisaation, johon kerään sanoja tai asioita ensin ryhmältä. Kehitysvammaisten kanssa tehtäessä sanat ovat usein yksittäisiä, mutta tarinat voisivat olla myös pidempiä. Joskus tarinan etsimisessä käytän avuksi ensin piirtämistä tai maalaamista ja sitten teemme lauluja näistä. Näin myös he, jotka eivät puhu, voivat ilmaista itseään ja saada oman laulun tai itse ilmaisemansa takaisin esitettyinä. Yhteinen musiikki-improvisaatio kehitysvammaisten kanssa on usein hyvin ohjaajavetoinen, ryhmäläisillä on esim. rytmisoittimia ja osa tulee myös mukaan toistamaan laulaen syntyneitä kertosäettä. Näin syntyy ohjaajan **hetken laulu kerätyn materiaalin pohjalta**, johon ryhmä saa myös osallistua. Välillä laulusta tulee melko selkeä kertosäkeinen, välillä improvisaatio on enemmän käsillä olevan hetken tunnelmointia.

Minulla on pieni tarinateatteriryhmä, kaksi näyttelijää ja minä ohjaaja-muusikkona, jonka kanssa teemme mm. tilausesityksiä. Toiveenani on, että saamme myytyä joko perinteisiä tai eri osastoilla tai huoneissa kiertäviä esityksiä hyvinvointialueiden eri yksiköille. **Kolmen henkilön pieni kiertävä tarinateatteriryhmä** on helppo siirtää ja viedä pieneenkin tilaan. Sooloista, liikkuvista patsaista, ristiriidoista, runoista ja kohtaamisista saa esimerkiksi luotua jo kattavan ja kompaktin välinepaketin monenlaisiin tarinoihin, jotka toimivat hyvin pienellä näyttämöllä pienelle yleisölle. Unelmatilanne olisi, että Soite ostaisi palvelua jatkuvalla sopimuksella joko yhdelle yksikölle tai osastolle tai että tarinateatteriryhmä kiertäisi eri paikkoja ja palveluja.

5.2 Kyselyt materiaalin keruun apuna

Alkukysystä 2023 loin Google Forms kyselyn tarinateatteriohjaajille ja muille menetelmää sotekentällä käyttäville. Kyselyä on levitetty sosiaalisen median sekä sähköpostien kautta.

Kyselyssä on 7 kysymystä sekä mahdollisuus antaa vinkkejä tarinateatteria sotekentällä tekeville mm. suunnitteluun ja käynnistämiseen, yhteistyöhön, menetelmiin sekä rahoitukseen ja markkinointiin.

24.10.2023 mennessä Tarinateatteri sotessa kyselyyn on tullut 7 vastausta. Toivoin kyselyyn laajempaa otantaa. Toisaalta jo vastausten määrä on itsessään yksi vastaus: tarinateatterikenttä tai tarinateatteria sotekentällä / kulttuurihyvinvoinnin kontekstissa käyttävät eivät ole Suomessa verkostoituneet. Ajantaisaisia sähköpostilistoja ei ole tai ne eivät tavoita ihmisiä.

Syksyllä 2023 Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soiten kehittämisosasto lähti mukaan yhteistyökumppaniksi tähän opinnäytetyöhön. Soiten toive oli, että yhteistyössä syntyisi kysely Soiten henkilökunnalle, jolla kartoitettaisiin työntekijöiden käsitystä kulttuurihyvinvoinnista ja sen mahdollisuuksista sekä valmiutta lähteä kokeilemaan ja kehittämään kulttuurihyvinvointitoimintaa. Toivottiin, että kyselyn tuloksia voidaan käyttää myös Keski-Pohjanmaan kulttuurihyvinvointisuunnitelman työstämisessä.

Tein kyselyn Google Forms alustalle ja sisällytin kyselyyn osin samoja kysymyksiä, kuin Tarinateatteri sotessa -kyselyyn ajatuksena, että saisin vertailukelpoista materiaalia sotealan ja kulttuurihyvinvoinnin ammattilaisilta.

Kulttuurihyvinvointi Soitessa -kyselyssä on 9 kysymystä (LIITE 2), joista suurin osa on monivalintioja ja mukana on vain muutama avoin kysymys, jotta kysely olisi mahdollisimman helppo täyttää.

Kysely julkaistiin 23.10.2023 Kuulumon tuottamassa Keski-Pohjanmaan alueellisessa kulttuurihyvinvoinnin uutiskirjeessä sekä 27.10.2023 SoiteSanomissa, Soiten eli Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen, sisäisessä uutiskirjeessä. Vastauksia pyydettiin 3.11.2023 mennessä. 17.11 mennessä vastauksia on tullut 87 kappaletta.

Kyselyjen vastauksia ei ole erikseen analysoitu, teemoitettu tai lajiteltu, vaan käytetty Google Formsin Vastaukset -työkaluja ja tehty poimintoja vastauksista melko suoraan.

5.3 Tarinateatterin tekijät kertovat

Tarinateatteri ja sote Google Forms kyselyyn (LIITE 1) tuli 25.10.2023 mennessä 7 vastausta tarinateatteria sotekontekstissa käyttäneiltä. Noin kolmasosa toiminnoista tai toiminnasta oli edelleen käynnissä. Toiminta sotekontekstissa on tarinateatterintekijöiden toimesta koettu pääosin onnistuneeksi ja kerrottiin mm. että ”Kokemus oli niin tekijöille kuin yleisölle koskettava ja antoisa. Toivoisin joskus löytäväni aikaa hakea rahoitusta projektiin, missä tehtäisiin esityssarja kaikkiin saattohoitoyksiköihin”.

Haastavaksi toiminnassa koettiin mm. soveltuvan tilan löytyminen, yksiköihin pääsy, osallistujien sattumanvaraisuus, jatkorahoituksen saaminen sekä erityisryhmien ohjaaminen. Kyselyssä vastattiin, että onnistunut ja laadukas tarinateatteritoiminta sotekentällä vaatii mm. päteviä tuottajia, motivoituneen sotepuolen esihenkilön, yhteiset pitävät aikataulut, toimivat tilajärjestelyt, jatkuvuutta sekä ymmärrystä ja tietoa soteyksiköissä tarinateatterimenetelmästä, sen erityispiirteistä ja mahdollisuuksista, rahaa, läsnäoloa ja varautumista / osaamista erityisryhmien (mm. mielenterveyden haasteet, erilaiset kommunikoinnin haasteet, ymmärtämisen haasteet) kohtaamiseen ja ohjaamiseen. Lisäksi sotekentällä tulee ottaa huomioon tietosuoja-asiat sekä toiminnan toteuttajien riittävä osaaminen. Kyselyssä toivottiin myös yhteisiä rakenteita ja yhteistyötä, jotta jokaisen ei tarvitsisi keksiä pyörää uudelleen.

Kyselyn vastaajat ovat vieneet esityksiä mm. saattohoitoyksiköihin, lastensuojelun ja aikuissosiaalityön asiakkaille, henkilökunnalle sekä päätöksentekijöille, hankkeiden loppuseminaareihin, vanhusten palvelutaloihin, osastojen työporukoille (mm. tyhpyävät) sekä alan opettajille. Työpajamuotoisena tarinateatteria on tehty mm. organisaatioissa kokemustiedon keräämiseksi, asiakkaan ja henkilöstön rajapinnan lyhentämiseksi ja työhyvinvoinnin lisäämiseksi. Työpajoja on pidetty myös syrjäytymisuhan alla oleville sekä osana kansalaisopiston teatteripajoja. Suurimmaksi osaksi tarinateatterin nähtiin sopivan kontekstiin erinomaisesti, arvosana 10 asteikolla 1-10. Muutama vastasi arvosanan 9 tai 8, mutta toisaalta koettiin, että toimimattomuus ei johtunut menetelmästä, vaan haasteet oli muualla.

Kyselyn vastaajat kokivat, että toiminnassa onnistuttiin erityisesti siinä, että asiakkaat kokivat tullessa nähdyiksi, kohdatuiksi ja ymmärretyiksi (6 vastausta). Myös tekijöille itselleen jäi hyvä mieli ja he kokivat oppineensa uutta (5 vastausta). Toiminnassa myös osallistujat olivat nauttineet (5 vastausta) sekä asukkaat tutustuivat toisiinsa paremmin ja työntekijät näkivät toiminnan hyödyt (4 vastausta). Myös muille kyselyn vaihtoehdoille tuli vastauksia. Määrällinen tarkkuus ei ole kyselyssä aivan validi, koska ensimmäiset päivät kyselyssä oli virhe, jonka johdosta pystyi valitsemaan aluksi vain yhden asian listalta.

Kyselyn vinkit

Kyselyssä annettiin tällaisia vinkkejä tarinateatteripalvelujen tuottamiseen sotekentälle:

- Palkkaa tuottaja, joka on yhteyksissä eri tahoihin
- Aja tarinateatteri pikkuhiljaa sisälle sekä kohderyhmälle että omaan työkalupakkiin, sisällytä ensin tarinateatterin menetelmiä työpajoihin

- Kirkasta tavoite hyvin etukäteen tilaajan kanssa
- Raha. Pohdi talous hyvin kuntoon ja mieti, kuinka suhteuttaa suunnittelu ja toteutus palkkion suuruuteen. Riittävän palkkion varmistaminen tekijöilleen vankentaa myös itse menetelmän asemaa.
- Hankerahoituksen budjetoinnissa kannattaa laskea työehtospimuksen mukaiset palkat tekijöille, ettei kuvitella, että kulttuurihyvinvointipalvelut vertautuvat vapaaehtoistyöhön
- Rahoitus on varmaan se suurin kynnyskysymys. Ota selvää erilaisista rahoituskanavista; niin julkisella puolella kuin apurahoin. Markkinointi onnistuu parhaiten "agenttien" kautta eli organisaatioiden sisällä olevien ihmisten avulla, jotka oikeasti uskovat menetelmään ja ymmärtävät mistä siinä on kyse. Ota selvää alueesi puskaradioista.
- Salassapitokysymykset ja potilaiden kunto vaikuttavat varmasti toimintaan, joten tämä kannattaa ottaa huomioon jo suunnittelussa
- Tarinateatterinäyttelijöiden kannattaa olla taiteen ammattilaisia, joilla on hyvät valmiudet tunnetyöskentelyyn. Näin päästään parhaiten kiinni ihmisten tunnekokemuksiin, jotka ovat iso asia sosiaalityön kentällä.
- Aloittakaa kevyesti: Lyhyitä tekniikoita ja matala kynnys
- Yhteistyössä sotetoimijoiden kanssa tärkeää on selkeys ja se että pysyy tiukkana esim. aikataulun pysyvyydestä
- Kartoita oman alueesi sotetoimijat ja tarvittaessa ota yhteys omaan hyvinvointialueeseesi. Ala tarjota aktiivisesti palveluitasi. Pidä ikäänkuin aistit auki, missä ja milloin voisi olla tukena ja apuna?
- Antakaa sotetoimijoiden itse määritellä, millaista toimintaa ne tarvitsee. Silloin on todennäköisempää, että se jatkuu
- Tarinateatteri käy loistavasti tyhypepäiviin
- Kannattaa olla joustava ja kuunnella tilaajan tarpeita

5.4 Soiten henkilöstöltä kerättyä

Kulttuurihyvinvointi Soitessa Google Forms kyselyyn (LIITE 2) vastauksia on 17.11.2023 mennessä tullut 87 kappaletta. Eniten vastaajia oli Kotihoidon (24 kpl), Somatiikan (18 kpl) ja perhekeskuspalveluiden (18 kpl) työntekijöissä. Myös kuntoutuksen ja neurologian, palveluasumisen ja laitoshoidon sekä hallinnon työntekijöistä oli useampia vastaajia (5-8 per ala) ja lopuilla aloilla yksittäisiä vastauksia. Vajaa 50% vastaajista vastasi, että heidän yksikössään ei ole ollut minkäänlaista kulttuurihyvinvointitoimintaa, 35% vastaajista ei ollut asiasta varma ja 18% tiesi, että heidän yksikössään on tai on ollut kulttuurihyvinvointitoimintaa.

Yksiköissä ollutta kulttuurihyvinvointitoimintaa kuvattiin mm. näin: Yhteistyössä seurakunnan ja järjestöjen kanssa toteutettu kulttuuritoimintaa esim. kuoroa ja näytelmiä, henkilökuntayhdistys tukee teatteri ja konserttilippujen hankkimista, KUMAHA; alueellinen hyvinvointikertomus- ja suunnitelma, järjestöavustukset sekä virikeohjaajat huolehtivat; tanssia, ulkopuolisia musiikkiesiintyjä, Matkailun ihmiset on käyneet esittämässä pienoisenäytelmiä, käyntejä teatterissa ja elokuvissa, eläinystävävierailuja yms. 17:sta sanallisesta vastauksesta 10:ssä mainitaan musiikki.

Kysymys kulttuurihyvinvointitoiminnan hyödyistä jakoi selkeästi vastaajia. Olleen toiminnan hyödyistä (44 vastaajaa) eniten ääniä (9) sai vastaus arvolla 5, joka voisi olla tulkittavissa 'en osaa sanoa' tai 'ehkä'. Arvot 8 ja 10 (oli todella tarpeellista, hyödyllistä ja tärkeää) saivat molemmat 8 ääntä. Arvo 1 (ei toiminut ollenkaan) sai 4 ääntä ja arvot alle 5 yhteensä 7 ääntä. Kysymys 'Jos yksikössäs ei ole ollut kulttuurihyvin-

vointitoimintaa, ajatteletko, että siitä voisi olla hyötyä’, sai 74 vastausta. Eniten ääniä sai arvo 8 (19 ääntä), kun arvo 1 oli ”Ei voi toteuttaa meillä” ja arvo 10 oli ”Olisi todella tarpeellista ja tärkeää”. Arvot 7 ja 9 saivat molemmat 9 ääntä ja arvo 10 sai 15 ääntä. Arvo 1 sai 5 ääntä ja yhteensä arvot 1-5 saivat 19 ääntä

Kulttuurihyvinvoinnin hyödyistä eniten ääniä (55) sai ’Asiakkaiden mieliala kohenee’. Melkein tasoihin pääsivät ’Osallistujat nauttivat’ (53 ääntä) ja ’Henkilöstön hyvinvointi kasvaa’ (51 ääntä). Seuraavaksi eniten ääniä saivat ’Asiakkaat tutustuvat toisiinsa uudella tavalla ja yhteisöllisyys kasvaa’ (38 ääntä), Kulttuurihyvinvointi tulee tutuksi (33 ääntä) sekä 32 äänellä ’Asiakkaat kokevat tullessa nähdyiksi / kuulukuiksi /kohdatuiksi/ ymmärretyiksi / hyväksytyiksi’ ja ’Moniammatillisuus ja uudet menetelmät tuovat henkilöstölle energiaa sekä veto- ja pitovoimaa’. Vastaukset jakaantuivat melko tasaisesti, kuitenkin vähiten ääniä sai ’Asiakkaat saavat vertaistukea’ (18 ääntä) ja ’Tapahtuisi ’Taiteen taika’ ja olemme yhdessä jonkin merkittävän äärellä’ (19 ääntä).

Kysymyksessä annettiin 2 Muu -vastausta: ’En edes tiedä mitä kulttuurihyvinvointi on’ sekä ’Tukena kuntoutuksessa’. Kysyttäessä millaista kulttuurihyvinvointitoimintaa toivotaan eniten vastauksia tuli 82. Kolmen kärki oli hyvin tasainen vain muutaman äänen eroilla ’Työpajoja henkilöstölle (tyhy/tyky)’ (44 vastausta), ’Esityksiä asiakkaille’ sekä ’Esityksiä henkilöstölle’. ’Työpajoja henkilöstölle (koulutus /kulttuurihyvinvointitoiminnan lisääminen)’ sai 30 ääntä ja Työpajoja asiakkaille sai 27 ääntä. Eri ryhmiä yhdistävää toimintaa (esim. työpajoja asiakkaille ja henkilöstölle) toivoi 9 vastaajaa. Toimintaa sidosryhmille toivoi yhteensä 5 vastaajaa. Lisäksi annettiin 3 Muu -vastausta: ”Vaikea toivoa, kun ei edes tiedä mitä asia tarkoittaa”, ”Yleistä sairaalan pääkäytävän ohjelmaa” ja ”Väriä valkoisten seinien tilalle”.

Luovan ideoimisen kysymys tarpeesta ja toiminnasta (Jos Soitella olisi suuri hankerahoitus, eikä rahasta tarvitsisi välittää, millaisia toiveita ja ideoita sinulla olisi) sai 27 vastausta (joista 2 tyhjää):

- Uusille työntekijöille ja alueelle muuttaneille olisi mahdollista tarjota "kulttuurikummi" joka voisi kertoa mitä kulttuuri- ja vapaa-ajantoimintaa alueella on. Voisi lähteä mukaan esim. jossain konsertissa ja tutustuttaa työntekijä paikkaan ja toimintaan.
- Asiakkaille paljon esityksiä ja työpajoja, joihin pääsee mukaan myös sote -ammattilaiset. esim. maalauskurssija tms.
- Ohjaisin rahan johonkin todella tärkeään
- Kaikki henkilöstön työhyvinvointia ja asiakkaiden toipumista tukeva toiminta otetaan ilolla vastaan!
- Enemmän elävää musiikkia sairaalan tiloihin
- Tämä ei ole mahdollista. Epärealista kysellä asiaa, joka ei voi millään tapahtua, ilman suurta määrärahaa. Sotessa palvelutarpeet kasvavat ja on keskityttävä valitettavasti oleelliseen.
- Erilaisia luovia menetelmiä sosiaalisen kuntoutuksen välineenä musiikki, teatteri kuvataide, luova kirjoittaminen, videotuotanto, lyhytelokuva
- Asiakkuustiimissä voisi esim. teatteri ja konserttitoiminta olla osa sosiaaliohjausta.
- Musiikkiesityksiä, karaoketansseja, työpajoja asukkaille.
- Oma impro-paja omaan yksikköön, missä kokoonnuttaisiin työajalla esim 2h/kk
- Työhyvinvointiin ja asiakkaille lisää toimintaa. Kotona asuvat on todella yksinäisiä
- Esityksiä ja kulttuurikokemuksia asukkaille
- *Jokin kesäreissu esim kesäteatteriin, useita avustajia apuun. * Näyttely Kurkikartanoon tai Joutsenrantaan, asukkaiden helppo niitä katsella. * Musiikin soittaminen tai runonlausuntaa Kurkikartanossa tai Joutsenrannassa aina 1x vk, samassa yhteydessä kahvittelua tai kesällä grillaamista ulkona. Asiakkaita kylältä mukaan.

- Päästäisi tiimiytymään oman tiimin kanssa ja mentäisi säännöllisesti kulttuurin pariin. Tutustutaan laajasti Soiten alueen kulttuurin tarjontaan jonka kautta päästäisi myös tasavertaisesti ja monipuolisesti näitä hyödyntämään asiakkaidenkin kanssa.
- Sunnuntaikirkko asukkaille
- Psykiatrian suljetuilla osastoilla olisi taideryhmä. Ihmiset voisivat esimerkiksi maalata tunnetilojaan.
- Taidepajat kuntoutujille, työhyvinvoinnin väline työntekijöille
- Erilaiset toiminnalliset työpajat ja järjestetyt tapahtumat/esitykset niin yhteistyön lisäämiseksi eri ammatillisten tahojen kanssa kuin viriketoiminnaksi asukkaille.
- Lisää tykyseteleitä
- Jotakin esityksiä, esim. teatteri
- Teatteriesityksiä, konsertteja henkilökunnalle.
- Henkilöstölle vastaavaa kuten oli keskus-sairaalan 50v juhlat esiintyjineen
- Asukkaille pieniä erilaisia omia toimintaryhmiä, asukkaiden voimavarat huomioiden.
- Konsertteja. Yhteistyötä eri tahojen kanssa, nuorisotoimen, teatterin yms.
- Hyvälaatuisia askartelutarvikkeita ja ammatillinen ohjaus niiden hyödyntämiseen, -monipuolisia esiintyjä eri aloilta, - käyntejä konserteissa, erilaisissa esityksissä, musiikkiliikuntaa, esim. tanssia, teatterissa ja elokuvissa käyntejä enemmän ja muissakin tapahtumissa. -Erilaisille retkille osallistumista. Tapahtumia saisi olla ympäri vuoden, mutta erityisesti eri juhlapyhinä tai vuodenaikaan liittyvinä juhlina; vappu, juhannus, venezialaiset, äitien/isäin päivät, pääsiäinen, hiihtoloma jne.

Kysyttäessä resursseista yksiköissä ja omasta innostuksesta kulttuurihyvinvoinnin edistämiseen 50% vastaajista vastasi 'Ei keretä mitään oman työn lisäksi'. Reilu 31% vastasi 'Intoa löytyy, ajasta ja resursseista ei tietoa' ja 18% kertoi, että omasta yksiköstä voisi löytyä toimintaan jotain resurssia. Loput vaihtoehdot saivat 8-9 vastausta jokainen. Lisäksi tuli 3 Muu -vastausta: "Silloin onnistuisi, jos työaika on varattu k. h toimintaan", "Vaikea toteuttaa, kun työ on asiakkaiden kodeissa" sekä "Toimin Senioritalon virikeohjaajana".

Toiveisiin olla mukana kulttuurihyvinvoinnin kehittämisessä oli jätetty lisäksi 8 vastausta:

- Yhteistyötä kulttuurihyvinvointitoimijoiden kanssa ja sitä kautta kehitetään kulttuurihyvinvointitoimijuutta. "Tullaan tutuiksi". Myös digitaalinen ratkaisu, josta löytää kulttuuritoimijoiden palvelut helposti ja voidaan ohjata asiakkaita kulttuuritoimintaan.
- Tämä tukisi työhyvinvointia ja työssä jaksamista. Vaihtelua raskaalle työlle.
- Voisin ohjata asiakkaita palveluun ja käyttää jotain menetelmää työskentelyn välineenä osallistuen myös itse työntekijänä toimintaan
- Vaikka valmistella asiakasta lähtöön ja tilata taxia kohteeseen.
- Olen psykofyysinen fysioterapeutti. Ehkä voisi olla esimerkiksi niin että ensin vedän 20 min keholliset harjoitteet ja sitten saisi taiteen avulla ilmaista kehon tuntemuksia, mitä kehossa kokee.
- Olisi mukavaa, jos oman työn ohessa voisi järjestää asukkaille erilaisia toimintatuokioita, musiikki, taide, ym.
- Nuorten yksikköön sopisi erittäin hyvin erilaiset kulttuuri tapahtumat, joko esitykset, tai että nuoret voivat osallistua eri lailla. Harrastustoimintaakin se voisi tuoda joillekin omaan elämään. Soitessa lastensuojeluyksikkö on uusi ja sitä saa ja voi kehittää.
- Kodinhoitaja-lähihoitaja ammattitaidollani ja aiempien koulutusteni ja kurssieni taidoilla toimin Senioritalossa virikeohjaajana ja tehtävänäni on yrittää osallistaa ja ylläpitää asiakkaiden taitoja ja hyvää minäkuvaa eri tavoin. (...) Mielenkiintoiseksi tekemisen tekee se, ettei rahaa yleensä ole käytettävissä...Eli käytännössä hyödynnän työssäni ns. kolmatta sektoria mahdollisimman paljon

sekä hyväntekeväisyyttä (...) Erityisesti haluaisin tavallisen liesi-uunin Senioritaloon, jossa työskentelen, silloin voisin asukkaiden kanssa leipoa terapiamielessä (...)

Terveisiin, ideoihin ja kysymyksiin oli jätetty 15 vastausta:

- Soitessa ollaan laatimassa henkilöstöohjelmaa ja siihen voisi liittää kulttuurihyvinvointi.
- Erittäin tärkeä aihe ja odotan innolla tuloksia kulttuurihyvinvoinnin kehittamisestä.
- Mitä on kulttuurihyvinvointi, miten se liittyy terveyspalveluihin? Kuka sitä tarvii? Kuka kaipaa? Ketä hyödyttää?
- Todella tärkeä aihe! Ehdottomasti täytyy kehittää lisää.
- Näen kulttuurihyvinvoinnin kehittämisen alueella tärkeäksi ja näen siinä paljon potentiaalia ennaltaehkäisevässä mielessä, joka voi vähentää erityispalvelujen tarvetta. Kunnollinen panostus kulttuurihyvinvointiin voi tuottaa suuria säästöjä!
- Hienoa että mielestäni vähälle keskustelulle jäänyttä aihetta nostatte esille. Kulttuurin rooli hyvinvoinnin tuottamisessa on lapsen kengissä, jos ajattelee sen potentiaalia. Kulttuurin kokeminen eri muodoissaan on mielestäni yksi ihmisen perustarpeista. Se luo tunteita, osallisuuden kokemuksia sekä ymmärrystä maailmasta ja oman olemassaolon kontekstista.
- Kävimme tyhpypäivässä luonasi. Oli upea kokemus, mitä useat kiitelleet. Kiitos sinulle!
- Hoitohenkilökunnalla ei ole aikaa osallistua toimintaan työn ohessa
- Kiitos, että olet kehittämässä Soiten kulttuurihyvinvointia! Toivottavasti saadaan lisää hyvinvointia tämän kautta niin työntekijöille ja asiakkaille :)
- Olisi kyllä tärkeä asia. Voisi hyödyttää mieleltään erittäin sairaita asiakkaitamme.
- Kehittämiskohteena voisi olla eri palvelualueiden yhteistyön lisääminen. Ennakkoasenteiden vähentäminen toisten välillä ja avoimuuden lisääminen.
- Idea on hyvä. Toisihan se piristystä asiakkaiden arkeen ja hyvinvointiin.
- Nykyään omassa työssäni, vanhuksilla ei ole paljon sitä ohjelmaa, olisi mahtavaa, jos siihen olisi oma budjontti. Virikeohjaajat järjestävät arkisin 7-osastolla jotakin toimintaa, mutta sitäkin voisi kehittää ja meillä virikeohjaajien aika menee paljon asukkaiden kускаamiseen sairaalaan tutkimuksiin, hammaslääkäriin arkipäivisin. Jos siihen saisi oman työntekijän ja heidän aikansa jäisi muuhun asukkaiden virkistämiseen ja kulttuuriin. Olisi mahtavaa, jos voisi kehittää vanhuspuolelle omia toimintatuokioita mitä täällä pystyisi järjestämään.
- Se on tärkeää, koska se luo yhteisöllisyyttä ja kohottaa mielialaa, kaikin puolin on hienoa, jos sitä voi ja saa tuoda Soiteenkin.
- Erittäin tärkeäksi. Kulttuuri ylläpitää hyvää mielenterveyttä ja osallistumista ja se taas helpottaa yleistä hyvinvointia ja ihmiselämän merkittävyyttä ja siten ihmisen omaa minäkuvaa arvokkaana luomuksena.

Koin, että kyselyissä saatiin kerättyä hyvä määrä ihmisten mielipiteitä ja ajatuksia kulttuurihyvinvoinnista. Kyselyjen vastauksista voi vetää monenlaisia johtopäätöksiä. Toisaalta voi pohtia kerätyn aineiston arvoa koska vastaajakunta on ollut suppea. Vastaajamäärä voisi antaa aihetta pohtia myös sitä, että miksi kyselyillä tavoitettiin näin pieni otanta vastaajia. Mitä tämä kertoo Soiten alueesta tai kulttuurihyvinvoinnin merkityksestä ja tunnettavuudesta alueella tai tarinateatteriammattilaisten verkostoitumisesta tai oman työnsä arvostamisesta?

Toisaalta näyttää siltä, että tarinateatterin tekijöiden sekä Soiten vastaajien keskuudessa on samankaltaisuutta toiveiden ja toteuman suhteen. Molemmissa ryhmissä korostui sekä esityksellisyys että asiakkaiden hyvinvointi, vaikka sitä osin sanoitettiin hieman eri tavoin. Toisaalta voi taas miettiä sitä, että jos vastaajalla ei ole omaa kokemusta asiasta, niin usein sen hyötyjä on vaikea nähdä tai kuvitella.

6. LOPUKSI

Olen tässä opinnäytetyössä esitellyt erilaisia näkökulmia, eri toimijoiden organisoimia rakenteita, muuttuvaa tilannetta Keski-Pohjanmaalla sekä kentältä keräämääni tietoa. Lopuksi jaan joitain ajatuksiani siitä, miten nämä tiedot liittyvät tai voisivat liittyä yhteen, ja mitä tällä kaikella on merkitystä. Sekä aloitan hahmottamaan seuraavia haaveitani.

6.1 Uuden tiedon äärellä

Olen hyvilläni. Koen, että tämä suppea tutkimus on saanut aikaan jonkinlaista liikehdintää niin tarinateatterikentällä kuin Keski-Pohjanmaan kulttuurihyvinvointikentällä. Toiveenani oli, että voisin hyödyntää opinnäytetyötä esittämällä sellaisia kysymyksiä, joita privaattihenkilönä on vaikea esittää sekä koota yhteen tietoa, josta jokainen voi myös itse tehdä päätelmiä tarinateatterin soveltuvuudesta kulttuurihyvinvointipalveluiksi.

Olen hyvilläni erityisesti Soiten kulttuurihyvinvointikyselystä ja tyytyväinen 87 vastaukseen, vaikkei se Soiten 4000 työntekijän massasta olekaan iso siivu. Kyselyjen vastaukset ovat mielenkiintoisia ja myönnän, että olen niistä monellakin tavalla yllättynyt. Minulle tärkeä esiin tullut näkökulma oli polarisaatio tai mielipiteiden laaja-alaisuus, joka kyselyssä tuli ilmi. Vähintään 1 vastaaja ei ollut ilmeisesti kuullutkaan kulttuurihyvinvoinnista ja kyselyssä termin avaamisen sekä linkin takaa löytyvien lisätietojen jälkeenkin oli vaikea hahmottaa, miten kulttuurihyvinvointi liittyy terveystalouteen. Tämä vastaus tuli kyselyn alkuvaiheessa ja ehkä siksi toi lopulliseen vastaajamäärään nähden mielipiteen aika suuresti esille. Se oli minulle tutkijana ja kulttuurihyvinvoinnin ammattilaisena valaisevaa. Välillä sitä innostuu ja kuplautuu itselle tärkeiden asioiden ympärillä niin, että virheellisesti tekee oletuksia, jotka eivät pidä paikkaansa. Olin esimerkiksi kuvitellut, että kulttuurihyvinvoinnin käsite ja hyödyt olisi jo yleisesti tiedossa ja tunnustettu, myös sote-alalla.

Olin myös todella positiivisesti yllättynyt. Vastauksia, jotka kokivat kulttuurihyvinvoinnin kehittämisen erittäin hyvänä asiana, oli selkeästi enemmän, kuin mitä olisin odottanut. Olin siis toisaalta kuvitellut vastustuksen suuremmaksi. Toisaalta kyselyn otanta ainakin on melko pieni, eikä 87 vastauksen perusteella voi tehdä kovin suuria oletuksia Soiten koko henkilökunnan mielipiteistä.

Yllättävää oli myös se, että yksi hallinnossa työskentelevä vastaaja koki, ettei idealla rahoitushuolista vapaasta toiminnasta kannata edes puhua tai leikitellä. Itse kun ajattelen lähtökohtaisesti niin, että kun poistamme rahan ajatuksiamme ohjaavana tekijänä, meidän on mahdollista miettiä mikä oikeasti meistä olisi tärkeää, olennaista tai kaunista. Rahan voi ottaa mukaan suunnittelun yhtälöön, kun tavoitteet ja suunta on selvillä ja tehdä kompromisseja vasta kun tiedetään mitä isossa kuvassa tavoitellaan. Näen, että unelmoinnilla on kehittämisen näkökulmasta hyvin suuri merkitys ja se antaa luovuudelle m mahdollisuuksia ratkaista asioita uudella tavalla.

Soiten kyselyssä tuli esiin monta ihmistä, jotka näkevät kulttuurihyvinvoinnin hyödyt ja luovat kulttuurihyvinvointia jo nyt omassa yksikössään. 11 vastaajaa toivoi vastaanottavansa Keski-Pohjanmaan Kulttuurihyvinvoinnin uutiskirjeen sähköpostiinsa, ja vaikka vain 1 heistä oikeasti tilasi itselleen uutiskirjeen, niin luku kuitenkin antaa toivoa. Ainakin ajatuksissaan heitä on enemmän.

Toivon, että tämä opinnäytetyö on osaltaan nostamassa kulttuurihyvinvointia puheeksi. Toivon, että ne muutamat kiinnostuneet jollakin tavalla löytävät toisensa ja pienestä purosta voi kasvaa suuri virta, joka levittää kulttuurihyvinvointia ja tarinateatteria ympäriinsä. Toivon, että voin osaltani olla pilotoimassa, kehittämässä ja kouluttamassa Keski-Pohjanmaan kulttuurihyvinvointikenttää, koska tarinateatteri-

opintojen päättyessä minulla on uutta osaamista ja uudenlaisia moneen sovellettavia palveluja, joita mielelläni kiinnostuneille jaan.

Olen hyvilläni myös siitä, että ne muutamat tarinateatteria sotekentällä käyttävät ammattilaiset, joita kyselylläni tavoitin, tuntuivat olevan kiinnostuneita yhteistyöstä ja mahdollisista yhteisistä alustoista. Olen pitkään ollut mukana kehittämässä erilaisia kulttuurihyvinvoinnin alustoja ja verkostoja, mutta kokonaisuudet ovat laajoja ja hitaita ja aina tunnutaan odottavan, että joku ”oikea taho” ottaisi kopin koordinoinnista ja rahoituksesta. On ihana ajatus aloittaa pienestä. Jos sähköpostiosoitteensa tarinateatteriammattilaisten kyselyyn jättäneet kolme ihmistä ovat se verkosto, josta lähteä liikkeelle, niin sittenhän meillä on siinä verkosto.

6.2 Rakenteista

Kulttuurihyvinvoinnin alueelliset rakenteet ovat useassa paikassa vasta rakentumassa. Kulttuurihyvinvoinnilla on valtakunnallisia tukiverkostoja ja asiantuntijaorganisaatiota kuten esimerkiksi Taikusydän ja Taiken kulttuurihyvinvointipalvelut. Sairaalaklovneriatoiminta on vuosien saatossa kehittänyt itsestään luotetun ja maineikkaan valtakunnallisen toimijan, mikä mahdollistaa laadukkaan työn, sekä yksittäisten ammattilaisten tukemisen.

Tarinateatterilta taas puuttuu Suomessa kulttuurihyvinvointiin keskittynyt ammatillinen taustaorganisaatio. Tarinateatteriverkkoyhdistys (tai mikään toinenkaan tarinateatterin yhdistys) ei esimerkiksi lähetä jäsenilleen uutiskirjettä, koordinoi tai kerää tietoa sotekentällä toimivista tarinateatteriammattilaisista, julkaise tutkimustietoa tarinateatterin hyvinvointivaikutuksista, pyöritä valtakunnallista koordinoitua toimintaa, järjestä kulttuurihyvinvoinnin täydennyskoulutusta tarinateatteriohjaajille, toimi ammattilaisten välittäjätahona tai kehitä tarinateatterin tekijöiden ja soteammattilaisten yhteistyötä ja malleja. Tällaisen toiminnan pyörittäminen ei voi tapahtua pienen yhdistyksen vapaaehtoisvoimin, vaan sen käynnistämiseen tarvittaisiin valtakunnallinen isompi rahoitus, todennäköisesti hanke sekä muutama innovatiivinen puuhaihminen.

Tarinateatterin tekijöiden kyselyssä isoksi kysymykseksi toiminnassa nousi raha. Ajattelen, että niin kauan, kun jokainen tarinateatteritoimija toimii yksin, keksii pyörän aina uudelleen ja pyrkii myymään palvelujaan ilman suurempaa taustaorganisaatiota tai linkkiä olemassa oleviin palvelujärjestelmiin, raha on ongelma. Yleensä tarinateatterin tekijät eivät tee työtään pelkästään rahasta – useimmat olisivat tjunneet sitä varten hankkia jonkun helpomman ammatin – vaan työn tekeminen on intohimo ja oma arvovalinta. Se ei poista sitä, että ihmisen tulisi tulla työllään toimeen. Jos tarinateatterilla olisi kulttuurihyvinvoinnin kontekstissa oma järjestelmä ja rahoitus, ongelma olisi suureksi osaksi ratkaistu.

Tämä opinnäytetyö ei yksin ratkaise mitään yllä olevia tarinateatterikentän haasteita. Tämä opinnäytetyö ei tarjoa kattavaa koostetta kaikesta tarinateatterista sotekentällä. Tässä työssä ei ole esitetty kattavaa mallia, miten ajaa tarinateatteri sisään Soiten (tai minkään muunkaan hyvinvointialueen) toimintaan. Ei ole prosessikaaviota, valmiiksi pureskeltuja työpajoja tai menetelmäopasta. Tässä ei valeta uskoa siihen, että kaikki pystyy, kunhan vaan alkaa tekemään.

Mutta ehkä tämä opinnäytetyö voisi olla jonkinlainen alkusysäys tällaisen valtakunnallisen toiminnan kehittämiseksi. Yhteistyön alku. Ja ehkä sen uutiskirjeenkin. Portti tai ehdotus hyvinvointialueille. Jalka oven välissä (auts).

7. LÄHTEET

- Aitolehti, Anni-Veera 2021. Taistelu sosiaalisen taiteen puolesta: Sosiaalinen taide osaksi sosiaali- ja terveysalan sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelujärjestelmiä taistelevan tutkimuksen menetelmin. Opinnäytetyö. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Yhteisöpedagogi. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 24.9.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202104306495>
- Fancourt, D. & Saoirse, F. 2019. What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review. Health Evidence Network synthesis report 67. World Health Organization, WHO. Viitattu 1.10.2023. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/329834/9789289054553-eng.pdf>
- Houni, Pia, Turpeinen, Isto & Vuolasto, Johanna 2020. Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja. Helsinki: Helsinki: Taiteen edistämiskeskus. Viitattu 1.10.2023. <https://www.taike.fi/documents/10921/1332027/Kulttuurihyvinvoinnin+k%C3%A4sikirja/00390626-4ee5-c833-3a72-28f388ce5781>
- Hyvä Kätilö, 2023. Portfolio. Tarinateatteri Hyvä Kätilö (Q-teatteri): Hakemusta tukeva aiempi toiminta. Pdfesitys. Saatu 6.10.2023 sähköpostitse Jaana Taskiselta jaana.taskinen@q-teatteri.fi.
- Kokkonen, Satu 2023. Kulttuurihyvinvointia Keski-Pohjanmaalle: Alustus kulttuurihyvinvointisuunnitelmatyöpajaan. Luentodiat. Taiteen edistämiskeskus. Viitattu 1.10.2023.
- Kulttuurihyvinvointityöpaja 2023. Kokkolan kaupungin kulttuuripalveluiden, Kaustisen kunnan, Soiten ja Keski-Pohjanmaan Liiton järjestämän Keski-Pohjanmaan kulttuurihyvinvointisuunnitelman aloitustyöpajan materiaalia Miro-alustalla. Luotu 25.9.2023. Viitattu 23.10.2023. <https://miro.com/app/board/uXjVMrTo3mw=/> sekä <https://miro.com/app/board/uXjVMrMv9eg=/>
- Laakkonen, Riku 2012. Nukketeatteri forum-teatterin työkaluna. Opinnäytetyö. Esittävän taiteen koulutusohjelma: Teatteri-ilmaisun ohjaaja. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Viitattu 6.10.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012120918783>
- Laine, Nadja; Jagt, Kari; Viertola, Aino; Ahokoivu, Hanna; Järvelä, Heli; Myllymäki, Kati; Palmu, Sauli & Savela, Kimmo 2023. HYTE-toimintamalli 1/2023. Sairaalaklovnitoimintaa lapsipotilaille. Hyvinvointia ja terveyttä edistävien toimintamallien arviointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 6.10.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023022728801>
- Linnamäki, Jori 2023. Narratiivinen retikulaatio. Tarinateatterin tutkimusmatka. Powerpoint esitys.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu 2023. TARU-koulutus. Internetsivu. Viitattu 6.10.2023. <https://www.metropolia.fi/fi/opiskelu-metropoliassa/osaamisen-taydentaminen/opetustoimen-henkilostokoulutus/tarinallisuus-opetuksessa>
- Nurminen, Lara 2023. Sähköposti. Lähetetty lara@ohoh.fi 31.10.2023. Otsikko RE: Tarinateatteri sotessa.
- Patterson, Paula 2004. Acting Out in Hospital Corridors: Playback Theatre in a Medical Setting. Artikkel. New York USA: Centre of Playback Theatre. Viitattu 25.10.2023. https://playbacktheatre.org/playbacktheatre/wp-content/uploads/2010/04/Patterson_PL%E2%80%A6.pdf
- Pirkanmaan hyvinvointialue 2023. Taiteella ja kulttuurilla lisää hyvinvointia Kulttuurihyvinvointisuunnitelma sairaalapalveluihin 2023–2025. Viitattu 14.10.2023. https://www.pirha.fi/documents/d/guest/230626_pirha_kulttuurihyvinvointisuunnitelma_final-002-
- Pirkanmaan kulttuuripankki 2023. Tampereen kaupunki. Internetsivu. Viitattu 1.10.2023. <https://kulttuuripankki.fi/info/tietoa-palvelusta/>

Q-Teatteri, 2023. Tarinateatteri Hyvä Kätilö. Internetsivu. Viitattu 14.10.2023. <https://www.q-teatteri.fi/tarinateatteri-hyva-katilo/>

Rahmel, Päivi 2021. Kerro, katsotaan! Opas tarinateatteriin ja narratiiviseen pedagogiikkaan. Helsinki: Metropolia-ammattikorkeakoulu. Metropolia-ammattikorkeakoulun julkaisuja: OIVA-sarja 23. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-328-241-4>

Ruokolainen, Olli; Jakonen, Olli & Lahtinen, Emmi 2023. Kohti kulttuurihyvinvointialueita. Tilannekuva taiteilijoiden toimintaedellytyksistä. Tietokortti 11. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. <https://www.cupore.fi/fi/tietokortit/kohti-kulttuurihyvinvointialueita-tilannekuva-taiteilijoiden-toimintaedellytyksista>

Sairaalaklovnit 2023. Toiminta. Internetsivut. Viitattu 1.10.2023. <https://sairaalaklovnit.fi/toiminta/>

Salas, Jo 2009. Playback Theatre: A Frame for Healing. Chapter 20: s. 445-461 . Teoksessa Johnson, David Read & Emunah, Rene'e (toim.) 2009. Current Approaches In Drama Therapy. 2. painos. Illinois: Charles C. Thomas. Viitattu 14.10.2023. https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=zvfyaVLHezsC&oi=fnd&pg=PA445&dq=playback+theatre+hospital&ots=a0447EPgD4&sig=2ud2AYpzPcci5wYpmja_hio11Mc&redir_esc=y#v=onepage&q=playback%20theatre%20hospital&f=false

Suomen Tarinateatteriverkkoyhdistys 2023. Jäseneksi. Tehtävä. Internetsivu. Viitattu 6.10.2023. <https://www.tarinateatteri.net/kopio-jaseneksi/>

Suoranta, Juha & Rynnänen, Sanna 2016. Taisteleva tutkimus. 2. painos. Helsinki: Into kustannus.

Taidekuplat 2023. Taidekuplat hankesuunnitelma. Viitattu 9.12.2023.

Taikusydän 2023. Tietopankki. Käsitteet. Internetsivu. Viitattu 6.10.2023. <https://taikusydän.turkuamk.fi/tietopankki/kasitteet/>

Taskinen, Jaana 2023. Sähköposti jaana.taskinen@q-teatteri.fi RE: Tarinateatteri, 6.10.2023.

Valtioneuvosto 2023. Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Helsinki: Valtioneuvosto. Viitattu 1.10.2023. <https://valtioneuvosto.fi/hallitukset/hallitusohjelma#/2/4>

Ärling, Mertsu & Lamminmäki, Riia (toim.) 2022. HALUAMME KUULLA TARINASI. Havaintoja Tule nähdä -hankeesta. Helsinki: Diakonia ammattikorkeakoulu. Diak Työelämä 28. Viitattu 14.10.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-402-2>

Tule nähdä -hanke 2022. Internetsivu. Työpajat. Viitattu 25.10.2023. <https://tulenaahdyksityopajat.diak.fi/harjoitekokonaisuudet/>

8. LIITTEET

LIITE 1

Tarinateatteri ja sote Google Forms kyselyn kysymykset. Alkuperäinen kysely löytyy osoitteesta: <https://forms.gle/8JKiy11xBkNWL9q88>

Tarinateatteri ja sote

Tämä on kysely tarinateatteriohjaajille sekä tarinateatteria sotekentällä käyttäville. Tässä kyselyssä sotekentäksi luokitellaan kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut mm. palvelutalot, asumisyksiköt, poliklinikat, kuntoutusyksiköt, sairaalat, terveyskeskukset yms. Eriyisen kiinnostuksen alla ovat sairaalassa ja sen yksiköissä tapahtuva tarinateatteritoiminta.

Kysely on osa Anni-Veera Aitolehden tarinateatteriohjaajaopintojen opinnäytetyötä. Opinnäytetyössä tutkitaan tarinateatteria osana kulttuurihyvinvointipalveluja -ja kenttää sekä miten hyvin tarinateatteri sopii menetelmänä sotepalveluihin ja sairaalaympäristöön.

Opinnäytetyössä verrataan klovneriaa (Sairaalaklovnit) sekä tarinateatteria menetelminä, pohditaan yhtäläisyyksiä sekä mitä jo juurtuneessa sairaalaklovnimenetelmässä on sellaista, jota voisi hyödyntää myös tarinateatterissa. Lisäksi opinnäytetyössä kerätään tarinateatterin hyviä käytänteitä sotekentältä ja kartoitetaan Suomessa tehtyä ja käynnissä olevaa tarinateatteritoimintaa sotepalveluissa ja/tai sairaalaympäristössä.

Opinnäytetyö on alkusysäys Keski-Pohjanmaan alueella käynnistettävään tarinateatterin viitekehyksessä toimivaan kulttuurihyvinvointipalveluun, jota tuottaa Kuulumo Ky (www.kuulumo.fi).

Kyselyllä kerättyä informaatiota käytetään Anni-Veera Aitolehden Tarinainstituutin ja Kasvunpaikka Oy:n tarinateatteriohjaajakoulutuksen lopputyössä, ja se on valmistuttuaan julkinen ja mahdollisesti ladattavissa internetistä.

Jos kyselyyn tai opinnäytetyöhön liittyen on jotain kysyttävää, ole yhteydessä: anni-veera@kuulumo.fi

1. Millaista tarinateatteritoimintaa soteympäristössä olet tehnyt tai ollut mukana tekemässä?

- Työpajoja asiakkaille
- Työpajoja henkilöstölle
- Esityksiä asiakkaille
- Esityksiä henkilöstölle

2. Kuinka hyvin tarinateatteri menetelmänä omien kokemustesi pohjalta sopii kulttuurihyvinvointipalveluksi / sotepalveluihin / sairaalaympäristöön?

Ei sovi lainkaan   1   2   3   4   5   6   7   8   9   10   Sopii todella hyvin

3. Missä ja millaista toimintaa järjestit / tuotit? Miten toiminta oli rahoitettu?

---

4. Onko edellä kuvattu toiminta edelleen käynnissä? Jos ei, milloin se loppui?

- Edelleen toiminnassa
- Loppunut 0-3 vuotta sitten
- Loppunut yli 3 vuotta sitten

5. Mikä järjestämässäsi toiminnassa onnistui? Mikä toimi? Mitä saavutettiin?

- Henkilöstö näki toiminnan hyödyt
- Henkilöstö innostui tuottamaan lisää vastaavaa toimintaa
- Toiminta poiki lisää tarinateatteri- tai kulttuurihyvinvointitoimintaa
- Tarinateatterin ja kulttuurihyvinvoinnin hyöty ja mahdollisuudet tuli näkyväksi
- Osallistujat nauttivat
- Asiakkaiden oireet helpottuivat
- Asiakkaiden olo ja mieliala koheni
- Asiakkaat kokivat tulleen kohdatuiksi / nähdyiksi / ymmärretyiksi
- Asiakkaat saivat vertaistukea
- Asiakkaat tutustuivat toisiinsa uudella tavalla / yhteisöllisyys kasvoi
- Asiakkaiden motivaatio, toivo tai minäpystyvyys kasvoi osallistumisen myötä
- Tapahtui 'tarinateatterin taika' ja olimme yhdessä merkittävän äärellä
- Kehitettiin uusi ja toimiva tarinateatterin muoto/sovellus
- Tekijät / järjestäjät saivat toiminnasta toimeentuloa
- Tekijöille / järjestäjille jäi toiminnasta hyvä mieli
- Tekijät / järjestäjät oppivat paljon

6. Jatka halutesasi omin sanoin edelliseen liittyen:

---

7. Mikä toiminnassa oli haastavaa?

Vinkit

Anna seuraavissa kysymyksissä omiin kokemuksiisi tai käsityksiisi pohjautuvia vinkkejä uutta kulttuurihyvinvointikentällä (erityisesti sotepalveluissa ja sairaalaympäristössä) tapahtuvaa tarinateatteritoimintaa suunnittelevalle ja käynnistävälle. Vinkkejä kerätään hyödyttämään kaikkia uutta vastaavaa toimintaa suunnitteleville. Vastaa niihin kohtiin, joihin osaat.

8. Mitä mielestäsi tarvitaan, jotta voidaan tuottaa laadukkaita tarinateatteripalveluita sairaalaympäristössä / osana sotepalveluita?

---

9. Vinkit toiminnan suunnitteluun ja käynnistämiseen:

---

10. Vinkit toimintaan ja menetelmiin:

---

11. Vinkit yhteistyöhön sotetoimijoiden kanssa:

---

12. Vinkit palvelun markkinointiin, myymiseen ja rahoittamiseen:

---

13. Muut vinkit:

---

14. Hyväksi havaittuja malleja, lähteitä, linkkejä:

---

15. Jätä yhteystietosi, mikäli haluat kuulla, miten opinnäytetyö etenee, saada itsellesi valmiin opinnäytetyön, verkostoitua tai ilmoittaa kiinnostuksesi pidempään haastatteluun opinnäytetyötä varten.

Yhteystietoja ei liitetä opinnäytetyössä kyselyn vastauksiin.

Kiitos paljon vastauksista!

Voit seurata opinnäytetyön etenemistä ja muita yksinyrittäjän kuulumisia

Instagramista sekä Facebookista @kuulumo .

Luovaa ja energistä syksyä!

- Anni-Veera

LIITE 2

Kulttuurihyvinvointi Soitessa Google Forms kyselyn kysymykset. Alkuperäinen kysely löytyy osoitteesta: <https://forms.gle/hRAZ4Bdx45K3Kfx39>

Kulttuurihyvinvointi Soitessa

Millainen käsitys sinulla on kulttuurihyvinvoinnista?

Oletko työssäsi kohdannut kulttuurihyvinvointitoimintaa?

Millaisia hyötyjä näet, että Soiten yksiköt, työntekijät, asiakkaat tai sidosryhmät voisivat saada kulttuurihyvinvointitoiminnasta?

Haluaisitko kokeilla kulttuurihyvinvointipalveluiden vastaanottamista osaksi yksikkösi toimintaa?

Onko sinulla ideoita miten kulttuurihyvinvointitoimintaa pitäisi tuoda osaksi sotepalveluja?

Toivomme, että vastaat kyselyyn ja autat hahmottamaan sekä tämänhetkistä kulttuurihyvinvoinnin ja kulttuurihyvinvointipalveluiden tilaa Soitessa että toiveita, ideoita ja unelmia siitä, miten kulttuurihyvinvointia voitaisi Soitessa hyödyntää. Kyselyyn vastaaminen vie 5-10 minuuttia (kyselyssä on 9 kysymystä, joista suurin osa raksi ruutuun -kysymyksiä).

Tämä kysely on osa opinnäytetyötä, jossa kerätään ja kasataan tietoa sekä tutkitaan ja kehitetään Keski-Pohjanmaan ja Soiten alueen kulttuurihyvinvointipalveluita. Kysely toteutetaan yhteistyössä Soiten hyvinvointialueen kehittämistoiminnan kanssa ja siinä saatuja vastauksia voidaan hyödyntää parhaillaan työn alla olevassa Kulttuurihyvinvointisuunnitelmassa, jota koordinoivat Keski-Pohjanmaan Liitto, alueen kunnat sekä Soite.

Opinnäytetyöntekijänä ja kyselyn laatijana toimii tarinateatteriohjaajaopintoja tekevä Anni-Veera Aitolehti, Kuulumo Ky:n yrittäjä. Aiemmissa yamk opinnoissaan Aitolehti on vienyt läpi alueen kulttuurihyvinvoinnin yhteiskehittämisen prosessin ja vuonna 2021 valmistunut opinnäytetyö on luettavissa Theseuksesta: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202104306495> . Aitolehti kokoaa myös alueen kulttuurihyvinvoinnin uutiskirjettä.

Tässä kyselyssä ei käsitellä henkilötietoja ja vastaukset ovat siten täysin anonyymeja.

Jos kyselyyn liittyy on mitä tahansa kysyttävää, ota yhteyttä: anni-veera@kuulumo.fi

Kulttuurihyvinvointi, mitä sillä tarkoitetaan?

Kulttuurihyvinvointi on laaja käsite ja sen alle voidaan pinota näkökulmasta riippuen jopa kaikki kulttuuri- ja taidepalvelut, lajit, toiminnat ja esitykset. Tässä tutkimuksessa paneudutaan erityisesti kulttuurihyvinvointipalveluihin / sosiaalisen taiteen palveluihin, joissa toiminta on organisoitua, palvelut on tuotettu erityisesti osaksi sotepalveluja ja niihin sisältyy kohtaamista.

Linkin takana on esitelty muutamia kulttuurihyvinvoinnin käsitteitä kuten osallistava taide, osallistava esitys, yhteisötaiteilija, työpaja, sairaalaklovnaria ja tarinateatteri.

Pääset lukemaan lisää näistä käsitteistä sekä kulttuurihyvinvoinnista tästä linkistä: <https://www.kuulumo.fi/kulttuurihyvinvoinnin-kysely>

Haluun jatkossa tilata Keski-Pohjanmaan alueellisen Kulttuurihyvinvoinnin uutiskirjeen sähköpostiin.

- Jee, lähetä minulle uutiskirje, kiitos!
- Ei tällä kertaa kiitos.

Jos vastaat kyllä, tilaa uutiskirje lähettämällä sähköpostia anni-veera@kuulumo.fi.

1. Missä Soiten yksikössä työskentelet?

- Vastaanottopalvelut
- Suun terveydenhuolto
- Päivystys- ja sairaanhoidolliset palvelut
- Somatiikka
- Kuntoutuksen ja neurologian palvelualue
- Asiakasohjaus ja avopalvelut
- Kotihoito
- Palveluasuminen ja laitoshoido
- Jaksohoito ja tehostettu kotikuntoutuminen
- Yleislääketieteen sairaalapalvelut ja geriatria
- Perhekeskuspalvelut
- Kehityspoliklinikka ja vammaispalveluiden sosiaalityö
- Lasten ja nuorten erityispalvelut
- Mielenterveys- ja päihdepalvelut
- Vammaispalveluiden asumispalvelut ja päiväaikaisen toiminnan palvelut
- Aikuisten sosiaalipalvelut
- Pelastustoimi, varautuminen ja turvallisuus
- Hallinto
- En tiedä / muu

2. Onko yksikössäsi nyt tai aiemmin ollut kulttuurihyvinvointitoimintaa? (missä tahansa muodossa)

- Kyllä
- Ei
- En ole varma

2b. Jos vastasit kyllä tai en osaa sanoa (tai tiedät palveluja, joista haluat kertoa), niin millaista kulttuurihyvinvointitoimintaa Soitessa / yksikössäsi on ollut? Kerro toiminnan/hankkeen nimi tai kuvaile lyhyesti, jos toiminta on ollut yksikön sisäistä.

---

3. Jos yksikössäsi on ollut kulttuurihyvinvointitoimintaa, ajatteletko, että siitä oli/on yksikössäsi hyötyä?

Ei toiminut ollenkaan 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 On todella tarpeellista, hyödyllistä ja tärkeää

3b. Jos yksikössäsi ei ole ollut kulttuurihyvinvointitoimintaa, ajatteletko, että siitä voisi olla yksikössäsi hyötyä?

Ei voi toteuttaa meillä 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Olisi todella tarpeellista ja tärkeää

4. Mitä hyötyjä näet, että kulttuurihyvinvointitoiminnalla voisi Soitessa / yksikössäsi olla?

- Kulttuurihyvinvointi tulee tutuksi
  - Kulttuurihyvinvoinnin mahdollisuudet ja hyödyt nähdään
  - Henkilöstö innostuu tuottamaan lisää vastaavaa toimintaa
  - Osallistujat nauttivat
  - Asiakkaiden oireet helpottavat
  - Asiakkaiden mieliala kohenee
  - Asiakkaat kokevat tullessaan nähdyksi / kuulluksi / kohdatuksi / ymmärretyiksi / hyväksytyiksi
  - Asiakkaat saavat vertaistukea
  - Asiakkaat tutustuvat toisiinsa uudella tavalla ja yhteisöllisyys ja osallisuus kasvaa
  - Asiakkaiden osaaminen, motivaatio, toivo tai minäpystyvyys kasvaa
  - Tapahtuisi 'taiteen taika' ja olemme yhdessä jonkin merkittävän äärellä
  - Saadaan jokin uusi toimiva malli tai toiminta
  - Henkilöstön hyvinvointi kasvaa
  - Moniammatillisuus ja uudet menetelmät tuovat henkilöstölle energiaa sekä veto- ja pitovoimaa
  - Toiminta synnyttää uutta osaamista henkilöstölle
- Muu: _____

5. Millaista kulttuurihyvinvointitoimintaa toivoisit yksikkösi?

- Työpajoja asiakkaille
- Esityksiä asiakkaille
- Työpajoja henkilöstölle (tyky/tyhy)
- Työpajoja henkilöstölle (koulutus / kulttuurihyvinvointiosaamisen lisääminen)
- Esityksiä henkilöstölle
- Esityksiä sidosryhmille
- Työpajoja sidosryhmille
- Eri ryhmiä yhdistävää toimintaa esim. henkilöstön ja asiakkaiden yhteinen työpaja

6. Jos Soitella olisi suuri hankerahoitus, eikä rahasta siis tarvitsisi ollenkaan murehtia, niin millaisia toiveita ja ideoita sinulla olisi Soiten kulttuurihyvinvointitoimintaan? Missä tilanteissa tai miten yksikössäsi voitaisiin kulttuurihyvinvoinnin menetelmiä tai palveluja käyttää? Ideoi vapaasti!

---

7. Onko sinulla tai yksikössäsi mahdollisesti resursseja, joita voisi käyttää / hyödyntää kulttuurihyvinvointitoiminnassa?

- Ei keretä mitään oman työn lisäksi
- Yksiköstäni voisi liietä jotain resurssia
- Meillä on ainakin tiloja ja välineitä..
- Intoa löytyy, ajasta ja resursseista ei tietoa
- Näen, että aihe liittyy oleellisesti omaan työhön ja menetelmiä olisi yhdistettävissä
- työtehtäviini
- Olisin todella mielelläni mukana!
- Muu _____

8. Jatka edelliseen kysymykseen halutessasi omin sanoin: Miten haluaisit tai toivoisit, että voit olla mukana kulttuurihyvinvointitoiminnan kehittämisessä tai palvelujen tuottamisessa?

---

9. Terveisiä, ideoita ja ajatuksiasi kulttuurihyvinvoinnista: Lähetä terveisiä tutkimuksen tekijälle, esitä kysymyksiä tai anna kommentti siitä, kuinka tärkeäksi koet kulttuurihyvinvoinnin kartoittamisen ja kehittämisen. Sana on vapaa!

Kiitos kun osallistuit! Kiitos kun jaoit ajatuksiasi!

Jos haluat seurata opinnäytetyön etenemistä ja kuulla Kuulumon kulttuurihyvinvointitoiminnasta: Ota seurantaan Instagram, Facebook ja LinkedIn: @kuulumo

Tutustu www.kuulumo.fi

Pyydä päästä mukaan Keski-Pohjanmaan kulttuurihyvinvoinnin uutiskirjeen postituslistalle, laita viestiä: anni-veera@kuulumo.fi

Ehkä nähdään seuraavassa vapaamuotoisessa sote-ammattilaisia ja taiteilijoita yhdistävässä verkostoitumistilaisuudessa: Maanantai-kahvit 6.11.2023 Hagströmin kulmalla.